

Mari Koivunen

LASTEN OSALLISUUDEN LISÄÄMINEN

- Lasten parlamentin käynnistäminen Juvalla

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Toukokuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 18.5.2015
Tekijä(t) Mari Koivunen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö	
Nimeke Lasten osallisuuden lisääminen – Lasten parlamentin käynnistäminen Juvalla		
Tiivistelmä Lasten osallisuus on ollut viime aikoina paljon esillä, mm. syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Lait, kuten nuorisolaki, luovat puitteet lasten osallisuudelle ja määrittävät, että jokaisessa kunnassa lasten ja nuorten kuuleminen tulisi järjestää ikään sopivalla tavalla, tukea sitä sekä mahdollistaa lasten osallisuus. Lapset ovat oman elämänsä ja toimintaympäristönsä asiantuntijoita, joten kuntien tulisi hyödyntää lasten ajatuksia, tuottaa lapsille kokemuksia osallisuudesta, jotta nämä kiinnittyisivät kotikuntaansa ja olisivat siellä tulevaisuudessakin. Juvan kunnassa lasten osallisuutta haluttiin lisätä perustamalla lasten parlamentti. Tämä toimenpide oli kirjattu myös Juvan kunnan hyvinvointisuunnitelmaan. Juvan ala-asteilla toimii jo entuudestaan oppilas-kunta, lasten parlamentti on jatkumoa niille vieden lasten osallisuutta kunnalliselle tasolle. Opinnäytetyön kautta tehtiin yhteistyötä kuuden Juvan ala-asteen kanssa, joista valittiin edustajat lasten parlamenttiin. Lasten parlamentin ensimmäinen kokous oli marraskuussa 2014, lasten oikeuksien päivänä, jolloin parlamenttiin valituille edustajille ohjattiin kokouksen lisäksi erilaista osallistavaa toimintaa. Lasten parlamentin perustamisen myötä kaikki mahdollisuudet osallisuuden lisäämiseen on olemassa. Lasten parlamentti toimii Juvalla lasten ehdoilla yhteistyössä nuorisovaltuuston kanssa luoden lapsille omaa kanavaa tulla kuulluiksi. Jotta lasten osallisuus kehitty konsultaatio-osallisuuden tasolle, tarvitaan osaavia aikuisia, joilla on mahdollisuus vuorovaikutukseen lasten kanssa.		
Asiasanat (avainsanat) Lasten parlamentti, lasten osallisuus, lapsilähtöisyys		
Sivumäärä 49+16	Kieli suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä)		
Ohjaavan opettajan nimi Katja Komonen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Juvan kunta / nuorisotoimi	

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 18.5.2015
Author(s) Mari Koivunen	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work	
Name of the bachelor's thesis Promoting children's social engagement by founding children's parliament		
Abstract Children's social engagement has been a topic issue recently, for instance it is one way to prevent social exclusion. Laws, like youth law, create the frames for children's social engagement and dictate that in each municipality children and young should have a change to make their voices heard. Municipalities should also promote children's social engagement. Children are experts of their own life and operational environments. That is the reason why municipalities should exploit children's thoughts and point of views. Municipalities should create opportunities for social engagement for children so that they would become attached to their own municipality and would stay there in the future as well. The municipality of Juva wanted to promote children's social engagement by founding children's parliament. This was part of welfare plan of the municipality of Juva. There is student council in all 6 primary schools of Juva. Children's parliament will continue student councils' work of social engagement and will take children's social engagement to a municipal level. In my bachelor theses I cooperated with all 6 primary schools in Juva. Each school chose their own representatives into parliament, which assembled for the first meeting in November 2014. In addition to the first meeting, the representatives participated in different kind of activities enhancing social engagement. It is possible to promote children's social engagement by children's parliament. It will work on the children's own terms, cooperating with youth parliament, creating a channel for children and their opinions. In order to take children's social engagement to a higher level, competent adults are needed, who can interact with children.		
Subject headings, (keywords) Children's parliament, children's social engagement, child-oriented		
Pages 49+16	Language finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Katja Komonen	Bachelor's thesis assigned by Municipality of Juva	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE.....	2
2.1	Juva kuntana	2
2.2	Juva lasten osallisuuden ympäristönä	3
2.3	Juvan lapsipoliittinen toimintaohjelma.....	6
3	TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
3.1	Osallisuus.....	9
3.1.1	Osallisuuden tekijät.....	10
3.1.2	Lasten voimavarat.....	12
3.1.3	Osallisuuden portaat.....	13
3.1.4	Osallisuuden areenat	13
3.2	Lasten parlamentti	17
3.3	Osallisuus tutkimusten ja hankkeiden valossa.....	18
3.4	Oma näkökulmani.....	22
4	KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS.....	24
4.1	Hankkeen tavoite ja kohde.....	24
4.2	Prosessin toteutus ja menetelmät	25
4.3	Koulukierrokset	27
4.4	Lasten oikeuksien päivä.....	28
4.5	Lasten parlamentin ensimmäinen kokous.....	32
4.6	Pöytäjalkapallo-turnaus	33
4.7	Kevään tapahtumapäivä ja lasten parlamentin toinen kokous.....	34
5	TULOKSET JA POHDINTA	37
5.1	Tulosten tiivistys ja pohdinta.....	37
5.2	Kehittämisprosessin arviointi	41
5.3	Jatkotutkimus- ja kehittämisehdotukset.....	45
	LÄHTEET	47

LIITE/LIITTEET

Liitteet 1-10

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni kohdentuu lasten osallisuuden lisäämiseen lasten parlamenttitoiminnan käynnistämisen kautta Juvalla. Juvan kunnan nuorisotoimi on kehittämishankkeen taustalla ja yhteistyötahona.

Lasten parlamenttitoiminnan käynnistäminen on ajankohtaista useasta syystä. Juvan kunta on kirjannut kunnan hyvinvointisuunnitelmaan 2013-2016 (Juvan kunnan hyvinvointikertomusraportti vuodelta 2013 ja suunnitelma vuodelle 2014) lasten osallisuuden parantamisen parlamenttitoiminnan kautta. Tarkemmin se oli ajoitettu käynnistettäväksi syksyllä 2014. Lasten osallisuus on ajankohtainen aihe, sillä laissa on säädetty lasten osallisuudesta (esim. kuntalaki 365/1995) ja nuorisolain uudistustarpeissa on yhtenä uudistuskohdana nuorten osallisuuden ja kuulemisen parantaminen. Osallisuuden kautta pyritään myös vaikuttamaan mm. syrjäytymisen ehkäisyyn (Kiilakoski 2007, 11).

Lasten perusoikeuksiin kuuluu vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin ja lasten parlamentti mahdollistaa lasten mielipiteiden esille tuomisen. Laki ja säädökset muokkaavat puitteet, joissa lasten kanssa toimitaan. Osallisuus edistää näiden puitteiden sisällä hyvinvointia. Osallisuus lähtee pienistä asioista, erilaisilla osallisuuden areenoilla, kuten esimerkiksi koulu ja koti.

Innovatiivista näkökulmaa asiaan tuo lasten näköisen parlamentin käynnistäminen, lasten omat ideat toimintaan sekä myös asioihin, joihin lapset haluavat toiminnallaan vaikuttaa. Ihannetilanteessa lasten osallisuus esimerkiksi parlamentin kautta toimisi vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa, jossa syntyisi keskustelua. Ei pelkästään kyseltäisi lasten mielipiteitä, vaan lapset ja aikuiset yhdessä ideoisivat ja tekisivät asioita.

Lasten parlamentti on lasten oma vaikutuskanava, jonka kautta lasten ääntä kunnassa saadaan kuuluviin. Lasten parlamentin kautta lisätään lasten osallisuutta ja sen myötä hyvinvointia. Osallisuus syntyy osallistumisesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin. Lasten parlamentti on jatkumoa oppilaskuntatoiminnalle, vieden lasten vaikuttamisen ja osallisuuden kunnalliselle tasolle. Tämä on yksi syy, miksi lasten parlamentti halutaan perustaa, sen lisäksi, että se on lakisääteistä ja kirjattu kunnan hyvinvointisuunnitelmaan.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE

2.1 Juva kuntana

Juva on Etelä-Savossa sijaitseva n. 6500 asukkaan maaseutukunta. Pienen kunnan toiminta on pitkälti keskittynyt kirkonkylän alueelle. Juvalla on muiden pienten kuntien tavoin sama ongelma, maaseutu autioituu maatalouselinkeinon vähentymisen ja väestön ikääntymisen myötä. Tällä hetkellä Juvalla on ala-aste kirkonkylässä sekä viisi toimivaa kyläkoulua, jotka ovat alati tarkastelun alla ja kyläkoulujen toimintojen jatkuvuudesta käydään keskusteluja vuosittain.

Juvalla on herätty lasten osallisuuden parantamiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen. Juvan kaltaiset pienet kunnat pyrkivät panostamaan lasten osallisuuteen, sillä lapset nähdään osana kuntien tulevaisuutta. Mikäli lapset kiinnittyvät kotikuntaan, jäävät he sinne tai palaavat myöhemmin veronmaksajiksi. Juva on osallistunut Rantasalmen kunnan kanssa Osallisuus-hankkeeseen, jonka tarkoituksena oli kehittää keinoja kansalaisten osallistumiseen paikallisella tasolla. Lasten parlamentti osaltaan jatkaisi kehittämistyötä ja tavoittaisi lapset niin kirkonkylältä kuin kyläkouluistakin, tämä edistäisi myös lasten verkostoitumista toisten ala-asteiden lapsiin, madaltaisi kynnystä siirtyä mahdollisesti lakkautettavasta koulusta toiseen. Lasten parlamenttitoiminta lisäisi lasten tietoa kunnallisesta päätöksen teosta sekä lapsien vaikutusvalmiuksia.

Juvan asukkaista ala-asteikäisiä lapsia on 402. Vuoden 2013 aikana Juvan alakouluilla käynnistettiin oppilaskuntatoiminta, jolla pyritään lisäämään lasten osallisuutta heitä itseään koskevissa asioissa koulun tarjoamissa puitteissa. Tämän lisäksi kunnassa on toiminut vuodesta 1998 asti nuorisovaltuusto Ratas. Nuorisovaltuuston toiminta on aktiivista ja näin ollen nuorten näkemykset tulevat hyvin esille. Yhteistyö kunnanvaltuuston kanssa on saattanut toisinaan olla haastavaa, mutta nuorisovaltuusto on saanut paljon aikaan ja vahvistanut vuosien ajan nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.

OKM on myöntänyt lasten parlamenttitoiminnan käynnistämiseen hankerahaa. Etelä-Savoon on suunnitteilla maakunnallinen lasten parlamentti, joka tukee osaltaan Juvalla

perustettavan lasten parlamentin toimintaa. (Juvan kunnan hyvinvointikertomusraportti vuodelta 2013 ja suunnitelma vuodelle 2014.)

Erityisesti pienten kuntien rasitteena on usein resurssipula. Työtehtäviä on paljon, mutta tekijöitä ei ole varaa tai mahdollisuutta palkata. Toisaalta kuten Kiilakoski (2007, 8) toteaa, lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen ei useinkaan vaadi suuria taloudellisia resursseja, vaan enemmänkin muutosta toiminta- ja ajattelumalleihin sekä erityisesti luottamusta lapsiin ja nuoriin ja heidän kykyynsä vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Tarvitaan luovuutta kehittää omaperäisiä ja toimivia tapoja osallisuuden parantamiseen ja edistämiseen.

2.2 Juva lasten osallisuuden ympäristönä

Juva tarjoaa kuntalaisilleen, näin ollen myös lapsille, paljon erilaista harrastetoimintaa ja vapaa-ajan vietto mahdollisuuksia. Juvalla toimii esimerkiksi 4H-kerho niin kirkonkylällä kuin kylissä ja vesiliikuntakeskus Sampola tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia vesiliikunnan parissa. Lisäksi Sampolassa on liikuntasali, jota käyttävät erilaiset ryhmät kuten nuoret ja seniorit, erilaiseen tanssi- ja liikuntatoimintaan. Vesiliikuntakeskuksen palveluita halutaan kehittää jatkuvasti ja siitä syystä asiakkailta kerätään palautetta. Näin ollen myös lapset voivat osallistua kehittämistyöhön tuoden esiin omia ajatuksiaan.

Seurakunta järjestää eri-ikäisille lapsille ja nuorille suunnattuja kerhoja sekä partio-toimintaa. Seurakunnat tekevät myös kunnan nuorisotoimen kanssa yhteistyötä, esimerkiksi ala-asteen 4-6 luokkalaisille suunnattu Pikku-nuokkari järjestetään yhteistyössä. Pikku-nuokkari toimii Kirkonkylällä, joten kylillä asuvat lapset pääsevät harvoin osallistumaan.

Liikunta sekä kädentaidot erimuodoissaan ovat Juvalla hyvin suosittuja, kansalaisopisto järjestää opetusta Kirkonkylän lisäksi myös kylissä. Kansalaisopiston kurssivalikoima on laaja, josta löytyy kädentaitoja, taideaineita, musiikkia sekä urheilua.

Urheiluseurat ovat vahvoja toimijoita Juvalla, niin aikuisten kuin myös lasten parissa. Juvalla on yleisurheiluseura, hiihtoseura sekä eri palloilulajien seuroja. Lapset pystyvät osallistumaan varhaisessa vaiheessa erilaiseen harrastustoimintaan ja tätä kautta saamaan kokemuksia osallisuudesta.

Kouluverkosto tarjoaa omalta osaltaan lapsille ja nuorille mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi oppilaskuntatoimintaan. Juvan kirkonkylässä sekä Koikkalan ja Kuosmalan kylissä toimii ohjattua aamu- ja iltapäivätoimintaa lapsille.

Juvalla toimii aktiivisesti nuorisovaltuusto Ratas, joka toiminnallaan pyrkii edistämään nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja kuulluksi tulemistä. Ratas on perustettu vuonna 1998 ja vuosien saatossa vakiinnuttanut paikkansa myös kunnanvaltuuston silmissä. Nuorisovaltuusto ratas järjestää erilaisia, erityisesti nuorille suunnattuja tapahtumia Juvalla. Nuorisovaltuusto tekee myös yhteistyötä yläasteen oppilaskunnan kanssa.

Kuntalain 1§:ssä määritellään, että kunnan pyrkimyksenä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja kestävää kehitystä alueellaan. (kuntalaki 365/1995) Aina ei tulla ajatelleeksi, että lapset ja nuoret ovat yhtäläisiä kuntalaisia, vaikka heillä ei olekaan äänioikeutta. Nuorisolaissa (Nuorisolaki 72/2006) puolestaan määritellään, että nuorille on järjestettävä mahdollisuus osallistua nuorisotyötä - ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn ja nuoria on myös kuultava heitä koskevissa asioissa. Laissa ei ole erikseen määritelty, kuinka kuulemisen tulisi tapahtua. Muotoja on monia, esimerkiksi nuorisovaltuusto. Nuorisolain ikämääritelmän mukaan nuorten osallistuminen ja kuuleminen tarkoittaa myös lapsia. (Aaltonen 2007, 64.)

Juvan kunta järjestää vuosittain järjestötoimijatapaamisen, johon osallistuu esimerkiksi Juvan Vesaiset, Helluntaiseurakunta ja Juvan kulttuuri ry. Järjestötoimijatapaaminen järjestetään nuoriso- ja kulttuurialan järjestöille samanaikaisesti, liikuntajärjestöille on varattu oma tapaaminen. Tapaamisien kautta pyritään vahvistamaan kunnan ja järjestöjen yhteistyötä.

Kiilakosken (2007,10) mukaan lainsäädäntö luo puitteet, joissa lapset ja nuoret voivat vaikuttaa ympäristöönsä ja tarjoaa kaikille samanlaiset mahdollisuudet toimia aktiivisena kansalaisena. Juva on pieni kunta, joka haluaa säilyttää elinvoimansa jatkossakin. Kunta pystyy tarjoamaan lapsille ja nuorille osallistavan ympäristön, jossa he voivat kasvaa kohti aikuisuutta toimien samalla aktiivisina kansalaisina.

Juvan kylissä toimii vaihtelevasti kyläaktiiveja. Esimerkiksi Koikkalan kylässä on perustettu kyläosuuskunta, joka pyörittää kyläkauppaa ja sen yhteydessä toimii kylätalo. Kesäaikaan lauantaisin Koikkalassa pidetään kesätoria. Vuorenmaan kylässä puolestaan aktiiviset vanhemmat keräsivät adressin kyläkoulun säilyttämisen puolesta. Tämän lisäksi Vuorenmaan kylä järjestää erilaisia tapahtumia kuten uuden vuoden vastaanoton. Vuorenmaan koulun liikuntasalissa puolestaan aktiiviset kyläläiset järjestävät urheilutoimintaa kerran viikossa erilaisten jumppien muodossa.

Kuten Kiilakoski (2007, 8) nostaa esille, kunta on lasten ja nuorten lähiympäristö ja sen lisäksi myös toimija. Kunnallispoliittiset ratkaisut vaikuttavat osaltaan lapsiin ja nuoriin, heidän hyvinvoinnin edellytyksiin. Asiat, jotka lapsia ja nuoria koskettavat, ulottuvat paljon laajemmalle kuin ainoastaan nuorisotyöhön, ne koskettavat kunnan muitakin toimialoja. Juvalla lasten ja nuorten kuuleminen on otettu huomioon kunnan eri toimialoilla. Esimerkiksi tekninen lautakunta teki nuorten kanssa yhteistyötä, kun Juvalla sijaitsevien alikulkutunneleiden maalausta suunniteltiin. Lisäksi vapaa-aikatoimi on kuullut nuorten ideoita ja ajatuksia liikuntapaikkojen kunnostuksissa ja suunnittelussa. Juvan uudistettujen nuorisotilojen suunnittelussa otettiin tiloja käyttävien nuorten mielipiteet huomioon ja suurin osa nuorten ideoista myös toteutettiin.

Juvalaiset nuoret ovat olleet aktiivisia, mutta heillä on ollut myös kanava, nuorisovaltuusto, jota apuna käyttäen he ovat voineet vaikuttaa. Lapsilla puolestaan ei vastaavaa, osallisuutta ja vaikuttamista edistävää kanavaa vielä ole. Lisäksi lapset eivät ole tietoisia, mitä kaikkea kunnassa tapahtuu, ja minkälaisia päätöksiä kunnanvaltuuston kokouksissa tehdään.

Aaltonen (2007, 71) toteaa nuorisolakioppaassa, että yhteistyössä eri toimijoiden kesken tulisi kehittää ohjeet käytännön toimiin, joilla voitaisiin parantaa nuorten ja lasten kuulemistä ja osallistumista, jotta myös aktiivinen kansalaisuus nuorten ja lasten kohdalla toteutuisi. Tärkeänä seikkana Aaltonen (2007) nostaa esille tiedottamisen, jonka asiallisella toteuttamisella saataisiin parannuksia aikaan. Kunnissa on herätty lasten ja nuorten huomioon ottamiseen yhä enenevässä määrin. Kiilakoski (2007, 17) täsmentää, että kunnan on kyettävä muokkaamaan ajattelumallejansa sekä toimintaansa lapsimyönteisemmäksi ja lasten puolestaan tulisi oppia toimimaan kunnassa, erilaisissa käytännöissä sekä puhumaan kieltä, jota virkamiehet ymmärtävät.

Lastensuojelulaki (lastensuojelulaki 417/2007) ja nuorisolaki (nuorisolaki 72/2006) ovat auttaneet lasten osallistumisen kehittymistä, sillä molemmissa veloitetaan kuntien viranomaisia kehittämään ja ylläpitämään lasten ja nuorten kuulemista. Laki ei kuitenkaan yksinomaan riitä, vaan tarvitaan myös osaavia ja kehittämisorientoituneita ihmisiä sekä kanavia, joiden kautta lasten ja nuorten äänet saadaan kuuluviin. Juvalla erityisesti lasten äänien kuuleminen on vielä laista huolimatta kehitysasteella. Kuten Kiilakoski (2007, 13) toteaa myös, kuntiin luodut erilaiset lasten ja nuorten kuulemisjärjestelmät eivät vielä takaa osallisuutta, ellei järjestelmien kautta saada lapsille ja nuorille kokemuksia siitä, että heitä arvostetaan ja että heidän mielipiteillään on vaikutusta.

Lainsäädännöllisesti Kiilin (2006, 21) mielestä näyttää siltä, että lasten asema on parantunut, mutta arjen käytännössä kiireinen ja kilpailuhenkinen elämä vie huomion pois lapsista. Myös Juvalla on kaikki mahdollisuudet tarjota lapsille oiva osallisuuden ympäristö, mutta toistaiseksi lasten osallisuus on jäänyt osittain muiden asioiden jalkoihin.

2.3 Juvan lapsipoliittinen toimintaohjelma

Valtakunnallisesti lapsipoliittisia suuntaviivoja luo nuorisopolitiikan kehittämisohjelma, joka laaditaan joka neljäs vuosi (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2016).

Paikallisella ja alueellisella tasolla lasten ja nuorten osallisuuden parantamiseen annettu ohjeistus tähtää arkisissa ympäristöissä kuten kouluissa, osallistumisen lisäämiseen. Kehittämisohjelmassa (2014) paikallisen tason suuntaviivoja ovat lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien, kuten nuorisovaltuustojen, lisääminen ja niiden vaikutusmahdollisuuksien parantaminen. Tavoitteena on, että jokaisessa kunnassa toimisi nuorisovaltuusto tai muu vaikuttajaryhmä. Kouluja koskevia tavoitteita ovat opetuksen sisältöön ja toimintoihin liitettäviä osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tukevia toimintatapoja sekä lapsien ja nuorien osallistaminen kaikkeen koulutuksen kehittämiseen.

Juvalla on tehty seudullinen lapsipoliittinen toimintaohjelma (JJR-Juniorit 2007), jossa eri toimijoiden näkemysten valossa on pohdittu lasten ja nuorten hyvinvointia, hyvinvoinnista nousseita tarpeita sekä toimenpiteitä vastaamaan tarpeisiin. Toimintaoh-

jelma on laadittu yhdessä Joroisten ja Rantasalmen kuntien kanssa, jotka ovat Juvan naapurikuntia. JJR-kunnat ovat laatineet yhteisen suunnitelman, sillä kuntien välillä on olemassa olevaa yhteistyötä sekä sitä toivotaan olevan myös jatkossa.

Toimintaohjelmasta (JJR-Juniorit 2007) käy ilmi, että lasten ja nuorten hyvinvointi eriarvoistuu ja erilaistuu. Tällä tarkoitetaan sitä, että suurin osa nuorista voi hyvin, mutta pahoinvointi puolestaan kasaantuu ja tämä määrä kasvaa koko ajan. Lasten pahoinvoinnin taustalla on usein erilaisia ongelmia perheissä.

Toimintaohjelman (JJR-Juniorit 2007, 5) tavoitteena on edistää lasten ja perheiden hyvinvointia sekä lasten oikeuksien ja hyvän elämän toteutumista. Ohjelman tarkoituksena on muuttaa käytännön työn suuntaa korjaavasta työstä ennalta ehkäiseväksi ja saada lisää resursseja, rakenteita ja työvälineitä ehkäisevään työhön.

Toimintaohjelman laatimisen aikaan Juvalla lapsiperheiden peruspalvelut toimivat hyvin, sen sijaan erityispalveluiden saatavuudessa Juvalla oli vaikeuksia. Valtakunnallisesti olemassa oleva ongelma lapsiperheiden kotipalvelutyön vähyydestä kosketti myös Juvaa. Tämän lisäksi Juvalla oli kasvava tarve erityisesti vuorohoitoaikoista, ja päivähoidon kysyntä lisääntyi. (JJR-Juniorit 2007, 6.)

Toimintaohjelman (2007) taustatyönä kunnat tekivät yhteistyötä lasten, vanhempien, luottamushenkilöiden ja työntekijöiden kesken, jotta näkökulmaa saatiin mahdollisimman laajasti ja yhteistyökumppaneita osallisiksi. Sen lisäksi, että kunnat ovat etsineet ongelmakohtia erityisesti lapsia ja lapsiperheitä koskettavissa asioissa, on toimintaohjelmassa kehittämiskokonaisuuksia ja konkreettisia toimia asioiden parantamiseksi.

Kehittämiskokonaisuuksia toimintaohjelmaan kerättiin yhteensä neljä: työvälineitä varhaiseen puuttumiseen ja perheiden tukemiseen, moniammatillisen yhteistyön kehittäminen, pysyvät lapsipoliittiset rakenteet palvelujärjestelmään sekä lasten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen. (JJR-Juniorit 2007,12-15.) Lasten ja perheiden osallisuuden vahvistamiseen laaditut toimenpiteet olivat perheparlamentin käynnistäminen. Tämän tarkoituksena oli olla vuosittain järjestettävä kuulemis- ja keskustelutilaisuus perheiden, perhetyöntekijöiden ja valtuutettujen kesken. Perheparlamentin kautta oli tarkoitus seurata lapsipoliittisen ohjelman toteutumista ja uudistumistarpeita. Toinen

toimenpide oli parantaa tiedottamista ja tehdä kunnan osallisuuden kanava tutuiksi. Jotta ihmiset voivat vaikuttaa, tulee heidän tietää ajankohtaisista asioista kunnassa. Tähän yksi keino oli kunnan nettisivujen selkiyttäminen, jotta jokainen kuntalainen löytäisi vaikuttamisen väylät sieltä. Lasten osallisuutta haluttiin kunnassa tukea lasten oikeuksien päivän viettämisellä. Tuona päivänä kunta järjestää lapsiperheille tapahtuman, jossa huomioidaan lasten oikeudet. Kuntiin haluttiin lasten osallisuutta tukevana toimena lapsiasiainvaltuutetut, jotka toimisivat lasten ja lapsiperheiden asioiden edistäjänä sekä tiedonvälittäjänä. (JJR-Juniorit 2007, 22.)

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma (2014) määrittelee valtakunnallisesti tehtävää kehittämistyötä, mutta kunnat itse suunnittelevat alueellisen ja paikallisen tason kehitystä, määriteltyjen linjauksien mukaisesti.

Juvalla on laadittu lapsipoliittisen toimintaohjelman lisäksi hyvinvointisuunnitelma 2013-2016, jossa on määritelty kehitystoimenpiteitä. Kunnan hyvinvointisuunnitelman on laatinut monialainen työryhmä, joka on kohdentanut kehitystoimenpiteisiin resursseja sekä toimenpiteitä. Lisäksi suunnitelmasta käy ilmi jo toteutuneet toimenpiteet.

Juvan kunnan hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu, että lasten kuulemista ja osallisuutta on parannettava. Käytännön toimia osallisuuden parantamiseksi on jo tehty perustamalla jokaiseen kouluun oppilaskunta, mutta koko kunnan kattavaa lasten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia parantava toimenpide, lasten parlamentti, on vasta perustumassa. (Juvan kunnan hyvinvointisuunnitelma vuosille 2013-2016.)

Lapsien kohdalla on otettava huomioon, että kuuleminen ja osallistuminen on organisoitava lapsen ikään sopivalla tavalla. Vastuu osallistumismahdollisuuksista on kunnanvaltuustolla. Heidän tehtävänä on mahdollistaa kuntalaisille edellytykset vaikuttamiseen. (Aaltonen 2007, 66, 67.)

3 TYÖN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Osallisuus

Niin lapsilla kuin aikuisillakin osallisuus on mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Osallisuus luo kokemuksen omien mielipiteiden ja ajatusten tärkeydestä voimaannuttaen ja kiinnittäen yhteisöön (Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi 2011, 18.)

Lasten osallisuudesta on puhuttu paljon viime aikoina ja se on toistuvasti esillä mm. syrjäytymisen ehkäisyyn liittyvänä toimintana, erityisesti Suomessa lapset nähdään tulevina aikuisina, joiden yhteiskuntakelpoisuutta halutaan tukea osallisuuden myötä (Kiilakoski 2007, 12, 23). Kiilin (2006, 36) mukaan lasten osallistumisesta ei ole olemassa yhtä yhtenäistä näkemystä, vaikka se onkin paljon esillä esimerkiksi politiikassa ja julkisissa keskusteluissa. Näissä käydyissä keskusteluissa näkökulma on ollut aikuisten määrittelemä eikä lasten omiin kokemuksiin perustuva.

Lasten osallisuus ei ole aivan uusi asia, sillä jo 1960-luvulla asia on ollut esillä suomalaisessa lapsipolitiikassa, joskin lasten osallistuminen on edennyt hitaasti, vasta vuosituhaten vaiheessa on kehitelty konkreettisia malleja ja strategioita.

1960- ja 1970- luvuilta on löydettävissä lapsipolitiikan alun lisäksi osallistumisen ajatuksia. Peruskoulu-uudistuksen myötä arvostelua herätti koulujen opettajälähtöisyys opetuksessa, johon ideoitii muutosta niin, että oppilaat olisivat voineet vaikuttaa koulun päätöksentekoon. Suomen teiniliitto oli keskeisessä roolissa kouludemokratian edistämisessä. Edistämishanke kaatui, sillä poliittiset toimintamallit eivät olleet suoraan kopioitavissa koulumaailmaan. Tästä jäi osallisuuden ideoita kasvamaan, vaikka kouludemokratian toimet eivät itsessään onnistuneet. (Kiili, 2006, 19, Kiili 2011, 168 .)

Lasten osallisuuden vahvana taustavaikuttajana on YK:n yleissopimus lasten oikeuksista, joka solmittiin 1989. Sopimus on merkittävä, sillä se vahvisti kansainvälisesti lapsuuden tärkeyden. Sopimus koskee kaikkia alle 18 vuotiaita henkilöitä, taaten heille oikeuden mielipiteen ja näkemyksen ilmaisuun kaikissa lasta koskettavissa asioissa.

Sopimus takaa lapsille oikeuden saada tietoa, käydä peruskoulua ilmaiseksi, leikkiä ja levätä. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, 1989, 7,11,12,21,23.)

Vuosituhanen vaihteessa Suomessa herättiin todenteolla lasten osallisuuden tärkeyteen. Tällöin Suomi sai Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimusta valvovalta Lapsen oikeuksien komitealta kaksi huomautusta. Huomautukset koskivat puutteita, joita oli suomalaislasten ja – nuorten osallistumismahdollisuuksissa. (Kiili 2011, 168-169.) Tällöin alettiin painottaa lasten osallisuutta, mutta myös lapsia huomioitiin tiedon tuottajina ja näin ollen ruvettiin ajattelemaan lapsia esimerkiksi tulevaisuuden politiikan tekijöinä (Karlsson 2012, 41). Samaan aikaan esiin nousi vahvasti vuorovaikutus, johon lasten osallisuuden ymmärrettiin perustuvan. Lasten vuorovaikutuksellinen osallisuus tarvitsee onnistuakseen aikuisten toimijoiden kykyä ja halua dialogiin lasten kanssa. (Kiili, 2011, 177.) Karlsson (2012, 41) toteaa, että vuorovaikutukseen on lisättävä kuunteleva ja kohtaava lähtökohta ja huomioitava lasten tapoja toimia yhdessä.

Kiilin (2011, 171) mukaan lasten mieltäminen varsinaisiksi kuntalaisiksi on vielä kehitysvaiheessa, lasten pikemminkin ajatellaan vasta opettelevan kansalaisuuden taitoja. Rainio (2012, 108) on nostanut esiin, että lapsia on kuitenkin alettu ajatella oman elämänsä ja arkensa tekijöinä, ei ainoastaan aikuisten toiminnan kautta kehittyvinä kohteina.

3.1.1 Osallisuuden tekijät

Osallisuuden edistäminen alkaa pienistä asioista kuten toisten kuulemisen kautta (Kauppinen ym. 2005, 2). Osallisuuden lähtökohdiksi Kauppinen ym. (2005) listaavat muun muassa eettisen ja avoimen toiminnan, lasten osallisuuden merkityksen ja vapaaehtoisuuden, toimintaympäristön lapsilähtöisyyden sekä aikuisten toiminnan luotettavuuden ja osaavuuden.

Oranen (2008, 9) toteaa lasten osallisuuden olevan yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siinä vaikuttamista. Osallisuus on vastavuoroista toimintaa, joka edellyttää toisten huomioista ja aktiivista mukana oloa. Osallisuutta voidaan kuvata ja jäsentää erilaisin mallein. Oranen (2008, 9) jäsentää lasten osallisuutta kolmiosaisena. Osallisuuden kolme eri osaa ovat lapset kansalaisina, lapset asianosaisina sekä lapset asiantuntijoi-

na. Jos ajatellaan lapsia kansalaisina, tarkoittaa se lasten yhteisten asioiden hoitamista. Lapset asianosaisina puolestaan sitä, että lapset osallistuvat omien asioidensa hoitamiseen ja asiantuntijoina lapset osallistuvat toiminnan kehittämiseen ja arviointiin. Orasen (2008, 11) mukaan jokaisen lapsen osallisuus on yksilöllistä, aikuisten antaman tuen ja avun määrä vaihtelee lapsesta riippuen.

Lasten osallisuudessa tärkeintä on lasten osallisuus omaan elämään ja lähiympäristöön liittyvissä asioissa, vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Lapsi ei siis vain vastaa aikuisten esittämiin kysymyksiin vaan keskusteleee yhdessä aikuisten kanssa, omista lähtökohdistaan. Lasten ja aikuisten tulisi siis ideoida yhdessä tasavertaisina. (Kauppinen ym. 2005, 6, 8.) Osallistuessaan esimerkiksi lapsiparlamenttiin, lapset voivat vaatia dialogia aikuisten kanssa. Tämä koskee erityisesti niitä aikuisia, jotka hallinnoivat, sillä heillä on jo virkansa puolesta velvollisuus kuunnella niitä, joita hallinnoivat. (Kiili 2011, 169.) Koskisen (2007, 136) mukaan laadukkaana osallisuuden avaimet ovat avoimuus, aito vuoropuhelu ja kohtaaminen. Kompromissit kuuluvat tärkeänä osana toimivaan osallisuuteen, lapset ymmärtävät hyvin, että esimerkiksi kaikkia heidän ideoitaan ei voida toteuttaa, kun toiminta on avointa ja keskustelevaa.

Puhuttaessa lasten ja nuorten osallisuudesta on otettava iän mukanaan tuomat haasteet huomioon. Käytännössä pitäisi pyrkiä tiedustelemaan, mitä lapset voivat tehdä, sen sijaan, että pohditaan haasteita. Lapsilla on usein perusteltuja mielipiteitä ja halua vaikuttaa asioihin, he ovat oman elämänpiirinsä keskeisiä asiantuntijoita kokemuksillaan, joita aikuisilla ei voi olla. (Kiilakoski 2007, 17.) Mielipiteitä ei tulisi vain kysellä, vaan lapsille tulisi kertoa, mitä varten niitä kysellään, sillä jos vaikuttaminen ei tule näkyväksi lapsille, motivaatio osallisuuteen laskee (Joensuu 2007, 151). Lasten osallistumisessa ei kuitenkaan ole kyse pelkästään yksittäisen lapsen mielipiteistä, vaan aikuisilla on suuri vastuu ja rooli lasten osallisuuden toteuttamisessa (Kiili, 2011, 176).

Kiilakosken (2007, 14) mukaan aito osallisuus ei voi perustua vapaamatkustamiseen vaan osallinen henkilö kantaa vastuuta ja huolta ryhmästään, lapsista puhuttaessa vastuuta heille tulisi antaa kunnista, jotta osallisuus voisi toimia täydellisesti. Joensuu (2007, 151) on tehnyt saman huomion ja toteaa, että pelkkä mukana olo ei vielä merkitse osallisuutta. Omalla toiminnalla muutoksien saavuttaminen tekee osallisuudesta todellista.

Koskinen (2007, 134) toteaa, että kuntien kehittämisen kannalta lasten ja nuorien osallisuudella on suuri merkitys. Kunnilla ei Koskisen (2007, 134) mukaan olisi varaa jättää lasten ja nuorten vankkaa osaamista erityisesti itseään koskevissa asioissa huomioimatta. Kunnissa kaivataan uudenlaista luovuutta ja tekemisen iloa. Helposti sitä saa, kun kuuntelee lapsia (Joensuu, 2007, 154).

Karlssonin (2012, 35) mukaan lasten ja nuorten osallisuutta korostetaan tänä päivänä paljon, mutta yhteiskunta muuttaa käsityksiään hitaasti, joka muuttaa aidon lasten kuuntelemisen sääntömääräiseksi kuulemiseksi.

3.1.2 Lasten voimavarat

Osallisuuteen liittyen voidaan määritellä erilaisia voimavaroja, joita lapsilla on. Kiili (2006, 85) listaa lasten voimavaroihin kulttuuriset, sosiaaliset, materiaaliset, taloudelliset sekä inhimilliset voimavarat. Kiilin (2006, 85) listaamat voimavarat kietoutuvat yhteen, vaikuttaen toisiinsa. Kulttuuriseksi voimavaraksi voidaan määritellä ikä, joka on sosiaalista voimavaraa samalla. Sosiaaliin voimavaroihin lukeutuu lasten keskinäiset suhteet sekä lasten suhde aikuisiin. Lähiyhteisöt ovat myös sosiaalista voimavaraa, jotka mahdollistavat ja kannustavat tai estävät lasten osallisuutta. Eskelinen & Kinnunen (2001, 14) toteavat, että lasten sosiaalisia ja kulttuurisia voimavaroja olisi tutkittava niiden omilla ehdoilla, ei aikuisten näkökulmista.

Inhimillisiin voimavaroihin voidaan liittää yksilölliset ominaisuudet, joita lapsilla on. Lasten erilaiset taidot ja kiinnostuksen kohteet ovat valtava voimavara lasten osallisuudessa, jota tulisi parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntää. (Kiili 2006, 89.) Karlsson (2012, 28) toteaa myös, että lasten oma kulttuuri on omaleimaista ja arvokasta, jota tulisi arvostaa.

Materiaaliset ja taloudelliset voimavarat liittyvät usein kouluun ja sen tarjoamaan toimintaympäristöön. Taloudelliset voimavarat ovat usein heikot ja näin ollen saattavat estää lasten ideoiden toteutusta. (Kiili 2006, 87.) Lapsilla on paljon voimavaroja, jotka osallisuudessa tulisi ottaa huomioon. Usein aikuiset ovat lasten voimavarojen taustalla, joko edistämällä osallisuutta tai tiedostamattaan estäen sitä.

3.1.3 Osallisuuden portaat

Osallisuutta voidaan jäsentää esimerkiksi osallisuuden portaat- mallin kautta. Kuten Joensuu (2007, 147) toteaa, osallisuuden taso on hyvin tilannekohtaista ja on mietittävä, mikä taso on mielekkäintä kussakin tilanteessa. Mitä ylemmäs osallisuuden portaissa nousee, sitä enemmän yksilö voi kokea olevansa mukana toiminnassa. Puhuttaessa lapsista, voi heille riittää konsultaatio-osallisuus, jossa lapset kertovat ajatuksiinsa ja kokemuksiinsa niille aikuisille, jotka tekevät päätöksiä. Tällä tasolla toimiessa lapset ovat mukana suunnittelussa ja heille esitetään esimerkiksi erilaisia vaihtoehtoja, joihin lapset voivat sanoa mielipiteensä. (Joensuu, 2007, 148.)

Osallisuuden portaat jakautuvat konsultaatio-osallisuuden lisäksi seuraavanlaisiin tasoihin: portaissa alimpana on tieto-osallisuus, joka tarkoittaa lasten ajatusten ja ideoiden kuulemistä, mutta lopulliset päätökset asioista tekevät aikuiset. Konsultaatio-osallisuus on tästä askelmaa ylempänä, siinä lapset otetaan huomioon myös suunnitteluvaiheessa, jolloin esitetään erilaisia vaihtoehtoja, joihin lapset saavat sanoa mielipiteensä. Päätöksenteko-osallisuudessa lapsilla on sananvaltaa tehtäessä päätöksiä, pelkästään aikuiset eivät päättäne asioista. Toimeenpano-osallisuus on päätöksen tekoa yhdessä aikuisten kanssa ja sen lisäksi toteuttamista yhdessä aikuisten kanssa. Toimeenpano-osallisuuden vaiheessa lapset pohtivat, mitä kaikkea on otettava huomioon, jotta kyseinen päätös voidaan toteuttaa. Viimeisenä osallisuuden portaat- mallissa on toiminta-osallisuus. Tässä osallisuuden tasossa liikkeelle lähdetään lasten omista ideoista, lapsilla on mahdollisuus ehdottaa omia projektejaan toteutettavaksi, päättää niiden toteutuksesta ja lopulta vielä toteuttaa ne. Joensuun (2007, 148) mukaan lapset osaa- vat, haluavat ja pysyvät osallistumaan suunnitteluun sekä päätöksentekoon, mikäli heille suodaan mahdollisuus siihen.

3.1.4 Osallisuuden areenat

Kunta on etäinen, mutta tärkeä osallisuuden areena ja lähiympäristön tarjoaja lapsille. Lähiympäristöä koskevat päätökset vaikuttavat suoraan myös lasten hyvinvointiin, esimerkiksi leikkikentät, pyörätiet. Tästä syystä mahdollisuus vaikuttaa omaan lähiympäristöön on tärkeä ja kunnan tulisi huomioida eri-ikäiset lähiympäristön käyttäjät päätöksiä tehdessä. Kunnilla voi olla lapsikohtaisia toimintasuunnitelmia lasten

kuulemiseen ja osallisuuteen. (Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi 2011, 16, 18.) Koskisen mukaan (2007, 134) lasten ja nuorten osallistuminen ja sitoutuminen esimerkiksi ympäristön suunnitteluun on merkittävää kunnan kehityksen kannalta, lapset tuovat erilaisia näkökulmia suunnitteluun ja päätöksen tekoon, joita ei aikuiset tule edes ajatelleeksi.

Kunnan tarjoamaa osallisuuden areenaa on myös erilaiset lapsia koskettavat palvelut, aina neuvolasta kouluun saakka. Usein kuitenkin esimerkiksi neuvolassa lapsen ääni jää kuulematta, keskustelua käydään vain aikuisten välillä. (Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi 2011, 13.)

Nuorisotoimi on merkittävä väylä kunnan ja lasten välillä. Nuorisovaltuustot ja nuorisofoorumit sekä lasten parlamentit ovat järjestelmiä, joiden kautta lapset ja nuoret voivat vaikuttaa lähiympäristöönsä. Kunnan tehtävä on taata kaikille tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet. Esimerkiksi kirjastot, koulut sekä nuorisotilat ovat kunnan lapsille luomaa osallisuuden areenaa. (Kiilakoski, 2007, 22.)

Keskeisin taustainstituutio lasten osallisuudelle on koulu, josta käsin esimerkiksi parlamenttitoimintaa usein organisoidaan (Kiili, 2011,181). Mannisen (2007, 119) mukaan koulua ei kuitenkaan mielletä osallisuuden ja oppilaiden osallistumisen edelläkävijäksi, johtuen koululaitoksen konservatiivisista ja paikoin jämähtäneistäkin tavoista ja perinteistä. Kehitystä on alkanut tapahtua hitaasti, sysäyksen muutokselle on antanut 2007 tehty perusopetuslain uudistus, jossa parannuksia haluttiin lasten ja nuorten kuulemiselle heitä koskevissa asioissa koulumaailmassa (Manninen, 2007, 119).

Oppilaiden kuulemisen lisääminen, osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja yhteistyö ovat koulun toimintakulttuurin keskeisiä kehittämisen tavoitteita (Manninen, 2007, 120). Koskinen (2007, 134) toteaa, että koulun mahdollistaessa osallisuutta, voivat oppilaat sen myötä oppia erilaisia tietoja ja taitoja, kriittistä ajattelua, oman mielipiteen ilmaisua, muiden mielipiteiden kuuntelemista ja niistä keskustelua. Niemi (2007, 51) jatkaa, että koulu toimii lapsille demokratian opetuskenttänä. Koulussa itsessään paljon erilaisia sääntöjä ja normeja, joita tulee noudattaa, mutta niistä pitää myös voida keskustella ja niihin tulee voida vaikuttaa. Tätä kautta lapset tutustuvat demokratiaan ja demokraattiseen päätöksentekoon.

Kouluissa toimivat oppilaskunnat vievät lasten osallisuutta kouluissa eteenpäin. Oppilaskuntien tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta oppilaita koskevissa asioissa. (Lerssi 2007, 72.) Merkittävä seikka Mannisen (2007, 127) mukaan kuitenkin on se, mihin oppilaskunta voi vaikuttaa. Oppilaskunnan lisäksi oppilaiden tulisi voida vaikuttaa arkisiin asioihin omassa luokassaan ja sitä kautta edistää osallisuutta.

Kiilin (2006, 139) mukaan erityisesti rehtori on avainasemassa puhuttaessa lasten osallisuudesta. Rehtorilla koetaan olevan sellaista valtaa, joka vaikuttaa myös lasten osallisuuteen. Rehtori myöntää tai evää lupia tehdä erinäisiä asioita koulua koskien ja näin ollen on keskinäisessä roolissa lasten osallisuuden edistämässä.

Omanlaistaan osallisuutta lapsille tuottavat erilaiset areenat kuten koulu, perhe ja harrastukset. Harrastukset liittyvät vapaa-aikaan, jota kehystää lapsen vapaus tehdä itselleen mieluisia asioita ja saada viettää aikaa haluamassaan seurassa. Lapsen identiteetin kehityksen kannalta harrastaminen on tärkeää ja saadessaan itse vaikuttaa harrastukseen lapsi kokee osallisuutta. (Määttä & Tolonen 2011, 5.)

Tärkeä osa lasten vapaa-aikaa ja harrastuksia ovat ystävät ja harrastusten kautta saadut vertaisryhmät, joissa voi jakaa kokemuksia ja ajatuksia. Sosiaalisten suhteiden kautta lapset ja nuoret rakentavat ja refleктоivat omaa identiteettiään, saavat myös kokemusta osallisuudesta toimimissaan ryhmissä. Lapset voivat myös harrasteryhmissä kokea kuuluvansa johonkin, millaista kokemusta ei esimerkiksi koulussa välttämättä lapsille muodostu. Joukkoon kuulumisen luo yhteisöllisyyden tunnetta ja lisää ymmärrystä ryhmän välillä. (Aaltonen, Kivijärvi, Peltola & Tolonen 2011, 29, 37.)

Kiilakosken (2007, 13) mukaan osallisuutta ei takaa ainoastaan yksilön tunne, vaan siihen tarvitaan yhteisö, jotta osallisuus olisi mahdollista. Perhe tai harrastus voi olla tällainen yhteisö, jossa lapsen on mahdollista tulla tunnustetuksi omana itsenään, osana ympäröivää yhteisöä.

Aaltonen ym. (2011, 55) jatkaa, että ystävyysuhteet luovat lapsille ja nuorille hyvinvointia. Tämän lisäksi ystävät ja sosiaaliset suhteet ovat yksilöstä lähtöisin, omia valintoja. Kuten myös harrastukset, ystävyysuhteet tarjoavat lapsille osallisuutta ja sitä kautta hyvinvointia.

Lasten harrastustoiminnassa oleellista on se, että lasten omaehtoinen toiminta saa aikuisten tukea. Usein lasten tekemiseen linkittyy poliittinen ääni, vaikka se ei olisikaan harrastuksen tai toiminnan tavoite. esimerkiksi erilaiset lasten ja nuorten tekemät tai tapahtumat saavat päättäjätahoja kiinnostumaan ja tätä kautta lasten osallisuuden tärkeys välittyy myös heille. Ratkaisevaksi tekijäksi kuitenkin nousee lasten oma kiinnostus ja mielenkiinto asioihin, joihin he osallistuvat ja saavat myönteisiä kokemuksia osallisuudesta. (Laine, Gretschel, Siivonen, Hirsjärvi & Myllyniemi 2011, 102, 103.)

Puhuttaessa lasten ja nuorten osallisuudesta harrastus- ja vapaa-ajan toiminnassa, on syytä muistaa, että lasten sekä nuorten ja päättäjien näkemykset eivät läheskään aina kohtaa. Esimerkiksi erilaisten liikuntapaikkojen käytettävyydessä on näkemuseroja päättäjien sekä nuorten välillä. Jotta lasten ja nuorten osallisuutta voitaisiin lisätä, tulisi päätöksenteossa ottaa lapset ja nuoret mukaan keskusteluun, tasapuolisina ja vuorovaikutteisesti. (Gretschel, Laine, Siivonen, Peltola & Myllyniemi 2011, 126, 127.)

Perheissä lasten osallisuutta ilmentää esimerkiksi kotiintuloajat. Pääsääntöisesti kotiintuloajat ovat aikuisten asettamia, mutta lapsi voi esittää siihen mielipiteensä ja omalla toiminnallaan vaikuttaa myönteisesti tai kielteisesti asetettuun aikaan. Perheiden aikuiset siirtävät omia opittuja tapojaan lapsilleen, näitä tapoja voivat olla esimerkiksi vuorovaikutus ja vaikuttaminen. (Kiilakoski, Kivijärvi, Gretschel, Laine & Merikivi 2011, 63.)

Lasten osallisuus tapahtuu arkipäiväisissä asioissa, oman kiinnostuksen kohteen mukaan, mutta sitä kautta tarjoutuu yhtymäkohtia laajempien kokonaisuuksien hahmottamiseen ja niihin vaikuttamiseen (Laine, Gretschel, Siivonen, Hirsjärvi & Myllyniemi 2011, 106). Vornasen (2001, 36) mukaan lasten osallisuus ei tarkoita vain sitä, että lapset olisivat aktiivisia, vaan siihen sisältyy vuorovaikutusta ja vastavuoroisuutta, myös aikuisten kanssa. Niin koulussa, kodissa kuin harrastuksissakin lasten osallisuus osallistaa myös areenoilla toimivia aikuisia vuorovaikutukseen ja sitä kautta on mahdollista luoda osallistumisen mahdollisuuksia lapsille.

3.2 Lasten parlamentti

Lasten parlamenttitoiminta on lasten näkökulman esiin nostamista, lasten käsitysten keräämistä ja jakamista. Osallistuessaan lasten parlamentin toimintaan lapsi saa kokemuksen demokratiaan, mutta yhtä lailla kokemuksia vaikuttamisesta ja eväitä omaan kasvuun ja kehitykseen.

Lasten parlamentti on virallinen toimielin kunnassa, joka kokoontuu kussakin kunnassa erikseen määrätyn määrän vuodessa. Parlamenttitoiminta on jatkumoa koulujen oppilaskuntatoiminnalle, jota on viety kunnalliselle tasolle. Lasten parlamenttitoiminnan kautta asioihin on mahdollista saada lasten näkökulmaa sekä käsittely- että päätöksentekovaiheessa. Parlamenttitoiminta on institutionaalista, jossa osallisuus perustuu osittain edustuksellisuuteen, tavoitteena opettaa lapsille demokratiaa ja poliittisia päätöksentekojärjestelmiä (Oranen 2008, 15).

Suomen ensimmäinen lapsiparlamentti järjestettiin vuonna 1992 YK:n päivänä. Tuolloin lapsiparlamentti kokoontui 199 lapsen voimin, toimien ”kansanedustajina” ja esittäen kysymyksiä silloisille ministereille (Kiili 2006, 21).

Kunnallisella tasolla lasten vaikuttamistoiminta on aloitettu ensimmäisenä Tampereella vuonna 2004, jossa on hyvin perinteinen vaikuttamisjärjestelmä. Perinteisen järjestelmän rinnalle on kuitenkin kehitetty vapaamuotoisempaa, alueellista toimintaa, yhdessä lasten kanssa. (Kiili, 2011, 184.) Lasten parlamenteissa on käytössä tavanomaiset kokousprotokollat eli puheenjohtajat ja sihteerit sekä kokouksista tehdään pöytäkirjat. Parlamenttien vaikuttamistoiminta organisoidaan perinteisin ja demokratiasta opittujen tapojen mukaisesti, mikä tarkoittaa vaaleja ja edustajien valitsemista äänestämällä. (Kiili 2011, 179.)

Kiilin (2011, 180) mukaan voidaan päätellä, että lasten vaikuttamistoiminnan taustalla ovat aikuiset, jotka ovat siirtäneet aikuisten maailmasta tutut mallit lasten toimintaan, ilman, että lapset olisivat olleet mukana suunnittelemassa ja kehittämässä toimintaa.

Lasten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja kokemukset vaikuttamisesta ovat tärkeitä ja ajankohtaisia, sillä esimerkiksi äänestysaktiivisuus nuorten aikuisten keskuudessa on laskenut ja pelko epäsovivan nuorisoaktiivisuuden kuten mellakoiden, lisäänty-

misestä on kasvanut. Kiilin (2011, 185) mukaan lasten parlamenttitoiminnan yksi tärkeä tavoite on osallistavan elämäntavan tukeminen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattaminen.

Kunnissa toimivat lasten parlamentit ovat perusrakenteeltaan hyvin samankaltaisia, mutta jokaisella on kuitenkin paikallisia ratkaisuja ja sovelluksia (Kiili 2011, 192). Lasten parlamentit toimivat niille asetetuissa puitteissa ja raameissa, aikuisten asettamalla ehdoilla, lasten osallistuessa dialogiin, vuorovaikutukseen. Lapsille mahdollistetaan vaikuttamistoiminta, mutta niin, että he sovittavat toimintansa aikuisten toiminnan rakenteisiin. Jotta lasten osallisuus pääsisi tapahtumaan lasten näköisellä tavalla, vaatisi se usein rakenteellisia uudistuksia. Lasten parlamentit tarjoavat lapsille mahdollisuuden tuoda esiin näkemyksiään ja kokemuksiaan sekä vaikuttamisen mahdollisuuden kunnallisiin palveluihin, mikäli aikuiset ottavat lasten mielipiteet huomioon ja tarjoavat vuorovaikutusta lasten kanssa. (Kiili 2011, 194.)

Institutionaalisen kanavan, kuten parlamentti on, kautta lapsille tarjoutuu mahdollisuus tutustua yhteiskunnan toimintaan, mutta sen lisäksi lapsilla on mahdollisuus vahvistaa sosiaalisia taitojaan. Huomion arvoista on se, että lasten parlamentissa lapset tutustuvat toisiin lapsiin ja löytävät tukea vertaisryhmästä. Hyvin toimiva osallisuus on kaiken opettavaisuuden lisäksi hauskaa ja palkitsevaa. (Oranen 2008, 16.)

Lasten parlamenttitoiminnassa tulisi käyttää erilaisia osallistavia menetelmiä, joiden käyttö on aikaa ja resursseja vievää, mutta tuloksellista. Näiden menetelmien avulla lapset saadaan suunnittelemaan toimintaa, joka johtaa sitoutumiseen. Lasten ideoista ja heidän kuulemisestaan hyötyvät tahot, joiden kohderyhmänä lapset ovat. Kun lapsia kuullaan, heille kohdistetut palvelut saadaan paremmin vastaamaan käyttäjien toiveita ja näin ollen saadaan myös tyytyväisiä lapsia. (Punamäki & Manninen 2011, 12.)

3.3 Osallisuus tutkimusten ja hankkeiden valossa

Lasten osallisuutta on tutkittu viime vuosina, mutta ei kovinkaan laajasti. Osallisuutta koskeva tutkimus on tarpeellista, koska säädöksistä ja lakipohjista huolimatta konkreettiset lasten osallisuutta tukevat käytännöt ovat vasta kehittymässä. Lasten osallisuus on haastava, mielenkiintoinen ja tutkimisen arvoinen ilmiö. Yhteiskunnassa vii-

me vuosikymmenten aikana tapahtuneet muutokset ovat myös muuttaneet käsitteitä lapsesta ja lapsuudesta. Samaa voisi sanoa osallisuuden käsitteestä, se ei ole vakiintunut ja sillä on monia merkityksiä. Lasten osallisuudesta käydyt keskustelut ovat ajan-kohtaisia ja kiinnostavia, mutta lisää tarkastelua vaatisi, millaista osallistumista ne tuottavat (Kiili 2006, 11, 23, 25).

Lasten osallisuutta koskevat tutkimukset kohtaavat usein ongelmia, joita asettaa Kiilin (2006, 32) mukaan esimerkiksi erilaiset olosuhteet, joissa lapset elävät, ei voida määrittellä standardilapsuutta. Kiilin omassa tutkimuksessa lasten osallistumisen voimavarat (2006) on tutkittu aihetta siitä lähtökohdasta, että lapsella on oikeus vaikuttaa osallistumisensa tapoihin ja ehtoihin. Kiilin (2006, 147) mukaan mukana olemisen tärkeys ja aktiivisuus liitetään usein osallisuuteen. Etenkin lapsien kohdalla tulee korostaa sitä, että tärkeintä on osallistuminen, ei voittaminen. Lasten osallisuutta tukee se, että uskaltaa sanoa mielipiteensä ääneen.

Puhuttaessa lasten osallisuudesta, on äärimmäisen tärkeää huomioida toiminnan vapaaehtoisuus ja valinnan vapaus. Kiilin (2006) tutkimuksessa lapsien valinnan vapaus oli korostunut ja kukin lapsi osallistui hankkeisiin, jotka kokivat itselleen tärkeäksi. Myös vapaaehtoisuus näyttäytyi tutkimuksessa siten, että toimintaan osallistuvat lapset halusivat olla mukana. Ne, joilla oli muita harrastuksia tms., jättäytyivät toiminnasta pois.

Madsenin (1999) osallisuushankkeessa tarkoituksena oli saada lasten äänet kuuluviin paikallisessa päätöksenteossa. Osallisuushankkeessa huomattiin, että lapsilla olisi paljon ideoita ja annettavaa, mutta matka yhteiseen päätöksen tekoon ei ole helppo. Se vaatii huolellisia esivalmisteluja, kiinnostusta tehdä lasten päätösvallasta osa hallinnon tai instituution rutiineja, vuoropuhelua, eriytyvää, lapset huomioon ottavaa toimintaa sekä uusia päätösvaltamuotoja. Tämän lisäksi lapsille tulisi tarjota asiaankuuluvaa tietoa ja tukea. (Madsen 1999, 20.)

Olipa kyse tutkimuksesta tai hankkeesta, on niistä löydettävissä yhtäläisyyksiä. Lasten osallisuuden parantaminen ja mukaanotto on tärkeää, mutta itse toteuttaminen vaatii paljon käytännön työtä, joka jää usein puolitiehen.

Osallisuus ja hyvinvointi nivoutuvat yhteen, sillä lasten osallisuutta on esimerkiksi vaikuttaminen vapaa-aikaan ja harrastuksiin, joka puolestaan tuottaa hyvinvointia (Kiili, 2006, 11). Törrösen (2001, 58) mukaan hyvinvointi on yhteiskunnallista osallisuutta. Ihmisille tarjotaan mahdollisuuksia fyysisten, henkisten ja sosiaalisten tarpeiden tyydyttämiseen, eli kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Pahoinvointi puolestaan viittaa osallisuutta estäviin tai niitä pois työntäviin tekijöihin (Törrönen 2001, 58).

Jos tarkastellaan lasten hyvinvointia koulussa, on kouluviihtyvyys laskenut. Mikäli lapset otettaisiin huomioon esimerkiksi kouluviihtyvyyden suunnittelussa, tarjoaisi se lapsille kanavan osallisuuteen ja sitä kautta tuottaisi hyvinvointia. Sama toteutuisi vapaa-ajan vietossa, mikäli lapset olisivat mukana suunnittelemassa esimerkiksi urheilupaikkoja, olisivat he osallisia ja lopulta tuottaisi hyvinvointia.

Toinen näkökulma osallisuuden lisäksi, jonka nostan esiin, on siis lasten hyvinvointi. Tässä avaan Susanna Helavirran (2011) tekemää tutkimusta lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Helavirran väitöskirja tukee omaa näkökulmaani lapsilähtöisyydestä, sillä yleensä lasten hyvinvointiin liittyvä tutkimus on enemmänkin aikuislähtöistä ja tietoa kerätty aikuisten määrittelemien näkökulmien kautta. Sama ongelma koskettaa lasten osallisuutta, liian usein se on aikuisten ohjaamaa ja aikuisten näkökulmasta toteutettua. Helavirta (2011, 14) toteaaakin, että lasten hyvinvoinnille antamat merkitykset ovat jääneet taka-alalle, vaikka tiedossa on lasten kyky tuottaa toisenlaista tietoa elämästään kuin aikuiset tuottavat.

Lasten hyvinvointitietoa pidetään nykyisellään tärkeänä tukena tehtäessä yhteiskunnallisia päätöksiä. Tärkeyyden viittaa myös kasvava huoli lasten pahoinvoinnista. Olisi syytä miettiä, kuinka lasten tuottamaa tietoa voidaan soveltaa yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa. (Helavirta 2011, 15.) Vornanen (2001, 20) toteaa, että lainsäädännön kautta luodaan puitteet lasten ja nuorten hyvinvoinnille, mutta ratkaisuja ei saada tehtyä pelkän lainsäädännön turvin. Hyvinvoinnin edistäminen ja kehittäminen vaatii lainsäädännön lisäksi jatkuvaa tutkimusta ja arviointia. Tutkimustietoa kerätään sekä paikallisesti että valtakunnallisesti, lähestyen eri näkökulmista kuten subjektiivisesti ja objektiivisesti. (Vornanen 2001, 21.)

Punamäki & Manninen (2011) ovat koonneet oppaan, mulla on asiaa – ohjeita lasten hyvinvointitiedon hankintaan kunnassa. Oppaassa (Punamäki & Manninen 2011) on

myös korostettu sitä, että lasten ja nuorten hyvinvointi on tulevaisuuden turva, joten aikuisten olisi syytä kuunnella tarkasti, mitä lapsilla on sanottavanaan.

Yhteiskunnan muutokset heijastuvat lasten hyvinvointiin, lapsia koskeva hyvinvointitieto ei synny tyhjästä vaan se on sidoksissa yhteiskunnan muutoksiin ja vallitseviin arvoihin ja normeihin. Helavirta toteaa väitöskirjassaan, että hyvinvoinnin yksi näkökulma on osallisuuteen linkittyvä. Yksilöillä on tarve osallistua toimintoihin eri tasoilla, esimerkiksi yhteiskuntatasolla. (Helavirta 2011, 19.)

Helavirran (2011, 59) tutkimuksessa ilmenee, että lapsille hyvinvointia tuottavat arkiiset asiat, joita aikuiset eivät tule ajatelleeksi. Esimerkiksi lasten mielestä merkitykselliset sosiaaliset suhteet eivät rakennu pelkästään toisiin ihmisiin, vaan eläimet voivat yhtäläillä olla lapsille tärkeitä. Lisäksi Helavirran (2011, 65) tutkimuksesta käy ilmi, että lapset tuottavat eri tavoin jäseneltyä hyvinvointitietoa, jotka Helavirta luokitteli vartioituun tietoon, vaiettuun tai niukkaan tietoon, tunteita herättävään tietoon sekä nonverbaaliseen tietoon. Helavirran (2011) luokitukset ovat varsin osuvia, sillä aikuiset pyrkivät suojelemaan lapsia ja näin ollen myös heidän tuottamaansa hyvinvointitietoa, joskin suojelevuudella voidaan myös estää lasten äänen kuuluviin saaminen.

Helavirta (2011,77) on väitöskirjassaan pohtinut osallisuutta ja se tarjoamaa hyvinvointia. Osallisuutta voi ilmentää monet seikat lasten arjessa. Esimerkiksi mahdollisuudet ilmaista itseään, mahdollisuudet valita osallistuminen ja sen aste sekä mahdollisuudet vaikuttaa. Näiden kokemuksien kautta syntyy lapsen halu vaikuttaa oman ympäristön lisäksi poliittisilla kentillä. Kun lapsilla on kokemus siitä, että he ovat tulleet kuulluiksi, rohkaisee tämä heitä tuomaan esiin omia mielipiteitä ja puolustamaan lasten oikeuksia. Helavirran mukaan osallisuus harrastustoiminnassa lisää lasten hyvinvointia, mutta sitä lisää myös kokemus asioista selviämisestä ja vaikeuksien voittamisesta. (Helavirta 2011, 77, 86.)

Manninen (2007, 127) tukee Helavirran ajatusta osallisuudesta ja sen tuottamasta hyvinvoinnista kouluympäristössä. Kouluviihtyvyys ja hyvinvointi kouluissa paranisivat, jos lapset saisivat paremmat mahdollisuudet osallisuuteen oman ”työpaikkansa” suunnitteluun.

Lerssi (2007, 83) on samaa mieltä Mannisen kanssa ja toteaaakin, että Suomessa kouluyhteisön hyvinvointiin on valtuutettu useita eri tahoja, mutta oppilaiden osuutta käytännön toimintaan ei ole säädetty. Lapset ja nuoret viettävät kouluissa suuren osan lapsuuttaan ja nuoruuttaan, mutta ilman vaikutusvaltaa koulujen terveydellisiin oloihin. Lapsilla olisi koulujen hyvinvointiin erilaisia näkökulmia ja he ovat kouluyhteisöjen parhaita asiantuntijoita.

Helavirran (2011) väitöskirjasta voisin kiteyttää omaan aiheeseeni liittyen, että lapset pystyvät moniin asioihin, mikäli aikuiset oikeasti heitä kuuntelevat. Lasten osallisuus ja hyvinvointi lähtee arjesta, pienistä asioista ja parhaimmillaan kasvaa suuremmiksi osallisuuden ulottuvuuksiksi, aikuisten tuella, mutta lasten omista lähtökohdista ja lasten omilla tavoilla. Usein lasten ääni jää aikuisten näkökulmien varjoon. Vornanen (2001, 34) tukee Helavirran ajatuksia toteamalla, että koti, koulun yhteistyötahot sekä ympäröivä yhteisö vaikuttavat kaikki hyvinvointiin, jonka pohjana on terveys.

3.4 Oma näkökulmani

Aihe on valtavan mielenkiintoinen ja tutkittua tietoa osallisuudesta löytyy myös. Oma näkökulmani asiaan on lasten puolella. Haluaisin erityisesti kiinnittää huomiota siihen, kuinka lapset huomioidaan osallisuudessa ja kuinka toiminta olisi aidosti lasten näköistä ja lapsista lähtöisin. Tämä asettaa haasteita. Toiminnalliset ja osallistavat menetelmät on yksi tapa saada lasten ääntä kuuluviin ja tehdä lasten näköistä toimintaa. Toki riippuu pitkälti lapsista, jotka lopulliseen parlamenttiin valikoituvat, kuinka aktiivisia tai toiminnallisia he ovat, mutta pelkästään lasten mielipiteiden kysely ei riitä. Mielipiteiden kyselyissä aikuiset ovat kysymysten takana, jolloin laatiessaan niitä ovat voineet valita suunnan tai raamit, joissa liikutaan, eikä näin ollen lapsille anneta todellista, aitoa mahdollisuutta ilmaista mielipiteitään.

Lapset tarvitsevat toimiakseen usein aikuisten tukea, mutta tuen pitäisi olla vuorovai-kutteista ja lapset huomioivaa. Sen tulisi olla keskustelua ja ideointia yhdessä lasten kanssa.

Tässä kehittämistyössä tarkoitukseni on saada lasten osallisuus esille ja näkyväksi. Osallisuuden portaat – mallia silmällä pitäen tavoitteeni on lasten osalta konsultaatio-osallisuus, joka tarkoittaa, että lapset kertovat ajatuksiaan ja kokemuksiaan niille, jotka päätöksiä tekevät, kuitenkin lasten ollessa mukana suunnittelussa. Toivoisin työni

myötä, että lasten osallisuus Juvan kunnassa ei jäisi pelkästään tieto-osallisuuden asteelle, jossa lasten ajatuksia kuullaan, mutta aikuiset tekevät päätökset. Siitä askel eteenpäin on konsultaatio-osallisuus, jossa kuulemisen lisäksi lapset huomioidaan myös suunnittelussa. Olisi hienoa, jos lasten osallisuuden taso olisi tätäkin korkeampi, mutta koska lasten parlamentti on perustusvaiheessa, olen realistinen tavoitteiden suhteen ja en usko, että ensimmäisten toimintavuosien aikana lasten parlamentti pääsee esimerkiksi päätöksenteko- osallisuuden tasolle, jossa lapsilla olisi sanavaltaa päätöksiä tehtäessä.

Puhuttaessa lapsilähtöisyydestä, perustana ovat lapsen tarpeet ja toiveet. Sillä kuvataan usein käytännön työn toimintatapaa, ja korostetaan lapsen tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden sekä lapsen aktiivisuuden huomioimista. Lapsilähtöisyys ei aina tarkoita lasten huomioita vaan myös aikuiset voivat tarkastella asioita lapsilähtöisesti. (Karlsson 2012, 21.)

Osallisuudessa tulisi aina huomioida lapsen persoona ja taustat. Aikuisilla tulisi olla käytössään erilaisia tapoja lasten osallisuuden lisäämiseksi, jotka huomioisivat lasten erilaiset temperamentit sekä taipumukset. (Kauppinen ym. 2005, 9.)

Lapset ilmaisevat itseään eri tavoin kuin aikuiset. Esimerkiksi menetelmiä valittaessa on otettava lapsilähtöisyys huomioon ja valittava sellaisia menetelmiä, joita voidaan soveltaa lapsille sopiviksi. Menetelmät itsessään eivät takaa lapsen aitoa kuuntelua vaan avaimet onnistuneeseen tulokseen on aikuisten käsissä, siinä, miten menetelmiä käytetään. (Punamäki & Manninen 2011, 12.) Karlsson (2012, 24) toteaa, että lasten näkökulmiin on liitettävä ammattilaisten tieto ja osaaminen, niin, että toiminta on yhteisöllistä ja vastavuoroista. Karlsson (2012, 33) jatkaa vielä, että keskittymällä lasten sanomaan, voivat aikuiset löytää uusia kehittämisenäkökulmia omaan työhönsä.

Erilaisen ilmaisun lisäksi lasten ja aikuisten kielet eroavat toisistaan. Lapset usein vieroksuvat aikuisten tapaa neuvotella ja ilmaista itseään. Jotta vuorovaikutus toimisi, pitäisi yhteistyötahojen löytää yhteiset linjat ja intressit sekä yhteinen kieli, jolla kommunikoida. (Madsen 1999, 22.)

Lapsilla on luovia tapoja ratkaista ongelmia ja leikkiä. Lasten luovuus liittyy myös heidän hyvinvointiin ja solidaarisuuteen (Madsen 1999, 7). Vornanen (2001, 35) tote-

aa myös, että lapsilla on omia merkityksiä, joita aikuiset eivät tunne. Lasten omat merkitykset liittyvät leikkiin ja luovuuteen, joka on aikuisilta suljettu maailma.

4 KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS

4.1 Hankkeen tavoite ja kohde

Opinnäytetyöni tarkoituksena on lisätä juvalaisten lasten osallisuutta. Työni tuotoksena syntyy lasten parlamentti Juvalle.

Lasten parlamenttitoiminnan käynnistäminen hyödyttää ennen kaikkea lapsia, parantaa heidän osallisuuttaan ja heidän mahdollisuuksiaan tulla kuulluiksi. Olisi tärkeää, että lasten parlamenttitoiminnan myötä syntyy vuorovaikutus lasten ja aikuisten välille ja lapset huomioitaisiin tasavertaisina keskustelukumppaneina, erityisesti lapsia itseään koskeavissa asioissa. Tärkeä tavoite siis lasten parlamentin käynnistämisen lisäksi on saada toiminnasta lasten näköistä ja lapsista lähtevää.

Toinen hyödynsaaja on Juvan kunta. Laki velvoittaa kuntaa mahdollistamaan kunta-laisten kuulemisen ja lasten sekä nuorten osallisuus on yhtä lailla lakiin kirjattu. (Kuntalaki 365/1995). Sen lisäksi, että kunta täyttää lain asettamat vaatimukset lasten parlamentin kautta, laajenee lasten vaikuttaminen kouluista kunnalliselle tasolle.

Juvan nuorisovaltuusto Ratas tulee avustamaan lasten parlamenttitoiminnan käynnistämistä ja nuorisovaltuustolta tulevat henkilöt lasten parlamentin puheenjohtajaksi sekä sihteeriksi. Näin ollen lasten parlamentin toimintaa ei ohjaa pelkästään aikuiset, vaan mukana on nuoria, joilla on kokemusta nuorisovaltuuston toiminnasta. Tällä pyritään vahvistamaan lasten ja nuorten välistä yhteistyötä Juvalla sekä lisäämään lasten tietoisuutta vaikutusmahdollisuuksista.

Juvan kunnan nuorisotoimelta tuli pyyntö, että olisin lasten parlamenttitoiminnassa mukana myös keväällä toisessa kokoontumisessa ja sen aikana arvioin prosessia, lapset saavat ilmaista mielipiteensä ja tuoda oman näkökulmansa prosessin toteutukseen ja onnistumiseen.

4.2 Prosessin toteutus ja menetelmät

Kehittämishankkeessa ei ole yhtä suurta kehittämistyökalua, vaan se koostuu pienemmistä palasista. Tiedon välittäminen lapsille, osallisuuden lisääminen, osallistavat harjoitteet, lasten keskinäinen tutustuminen, rento yhdessä oleminen, ryhmätyöskentely, luova kirjoittaminen ja vuorovaikutuksellinen keskustelu ovat näitä osia, joista hanke koostuu. Kaikkien tarkoituksena oli lisätä osallisuutta, vuorovaikutusta, luoda lapsille kokemus siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän sanomisillaan sekä tekemisillään on painoarvoa. Erilaisten menetelmien kautta on mahdollista saada hiljaisten ja ujojen lasten ääni kuuluviin (Koskinen, 2007, 136).

Kokemustietoa voidaan kerätä lapsilta monin tavoin, esimerkiksi kyselyin ja osallistavien ja toiminnallisten menetelmien kautta. Näillä menetelmillä tarkoitetaan menetelmiä, joiden avulla lapsi voi ilmaista mielipiteensä muulla tavoin kuin puhumalla tai vastaamalla suoriin kysymyksiin. Niiden tarkoituksena on laskea osallistumisen kynnystä sekä helpottaa käsiteltävän asian ymmärrettävyyttä. (Punamäki & Manninen 2011, 11.) Lapset ovat oman elämänsä asiantuntijoita, joten he osaavat parhaiten kertoa omaan hyvinvointiinsa liittyvistä tärkeistä asioista, kun heille annetaan mahdollisuus kertoa ja aikuiset ovat valmiita kuuntelemaan (Punamäki & Manninen 2011, 7). Osallistavat menetelmät soveltuvat hyvin ryhmätyöskentelyyn ja niiden kautta on helppompaa puhua vaikeistakin asioista. Lapsille on luontevaa ilmaista itseään piirtämisen, laulamisen ja leikin kautta, jolloin on luontevaa, että lapsille sopivia itseilmaisun muotoja käytetään työskenneltäessä lasten kanssa. Osallistavien menetelmien kautta lapselle on mahdollisuus saada onnistumisen kokemuksia ja parantaa vuorovaikutusta muiden kanssa.

Lasten parlamentti käynnistettiin syksyn 2014 aikana. 20.11.14 oli lasten oikeuksien päivä, jolloin Juvan lasten parlamenttiin kouluista valitut edustajat kokoontuivat ensimmäiseen parlamentin istuntoon.

Prosessi lähti liikkeelle niin, että ensimmäisenä laadin yhdessä nuorisotoimen vastaavan nuoriso-ohjaajan Tarja Himasen kanssa tiedotteen Juvan kunnan sivistysjohtajalle Anne Haakanalle. (Liite 1) Tällä tiedotteella oli tarkoitus saada kunnan sivistyspalveluiden hyväksyntä parlamentin toiminnan aloitukselle. Samalla kartoitin työelämän tahon tarpeita ja toiveita koskien prosessia. Sivistysjohtaja hyväksyi suunnitelman,

jota aloin toteuttaa työelämän tahon kanssa. Tässä oli lisäksi taustalla epätietoisuus siitä, tuleeko kunnanvaltuuston hyväksyä lasten parlamenttitoiminnan käynnistäminen, mutta ilmeni, että valtuuston hyväksyntää ei tarvita.

Sivistysjohtajan hyväksynnän jälkeen lähestyin Juvan kuutta alakoulua kirjeellä ja sovin vierailuajankohdat koulujen kanssa. Jo etukäteen oli päätetty, että varsinainen parlamentti kokoontuu ensimmäisen kerran marraskuussa lasten oikeuksien päivänä. Tarkoituksena oli, että lasten parlamentin edustajat viettävät päivän yhdessä, jotta kaikki tutustuvat vähän toisiinsa ja näin ollen jatkossa yhdessä toimiminen on helpompaa. Teemapäivän suunnittelu alkoi aikataulun laadinnalla ja ohjelmasisällön tuottamisella. Halusin käyttää erilaisia lapsia osallistavia menetelmiä, jotta päivästä tulisi lastennäköinen. Niiden tarkoituksena on madaltaa osallistumisen kynnystä ja tehdä asioita lapsille ominaisilla tavoilla kuten piirtämällä. Yksi työni tavoite on tehdä toiminnasta lasten näköistä. Lasten oikeuksien päivän aikana pidettiin ensimmäinen lasten parlamentin kokous, johon suunnittelin alustavan rungon, mitä kokouksessa tulisi käsitellä. Jätin käsiteltäviä asioita auki niin, että lapset saivat kokouksessaan päättää, kuinka toimitaan. Teemapäivän päätteeksi oli järjestetty tankofutis-turnaus, johon lasten lisäksi osallistuivat ohjaajien joukkue sekä nuorisovaltuuston joukkue. Turnauksen tarkoituksena oli paitsi viettää mukavaa aikaa yhdessä pelaten, myös tehdä nuorisovaltuuston jäseniä sekä ohjaajia lapsille tutuiksi.

Prosessin arviointia suunnitellessa mietin, kuinka sen onnistumista mitaan. Yksi tavoite toteutuu, kun parlamentti on perustettu ja aloittanut toimintansa, mutta oman näkökulmani kannalta asetettuja tavoitteita lasten näköisen toiminnan kehittämisestä on vaikeampi arvioida. Osallistuttua itsessään on vaikea mitata, se mitä voin arvioida, on konkreettinen osallistuminen, lapsien kokemat vaikutusmahdollisuudet sekä yhteenkuuluvuuden tunne, jotka muodostavat osallisuuden.

Osallistun keväällä lasten parlamentin toiseen kokoukseen, jossa suoritan arviointia. Yksi arviointikriteeri on se, että tulevatko lapset edelleen innokkaina paikalle. Palautteen kerääminen lapsilta on haastavaa ja päädyin siihen, että käymme yhteistä keskustelua lasten kanssa ja sen lisäksi palautetta kerään mielipidejanan muodossa sekä hymiökuvalomakkeella. Mielipidejanan tekeminen onnistuu keskustelun lomassa, sen tukena. Janan toisessa päässä on positiivinen ja toisessa negatiivinen. Sen lisäksi, että

lapset asettuvat jänalle tuntemuksien mukaan, haluan heiltä kysellä tuntemuksiin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.

Hymiökuvalomake on yksinkertainen kysymys-vastaus menetelmä, jossa esitettyyn kysymykseen vastataan hymiöllä. Haluan saada palautetta niin yksilöinä kuin ryhmältä yhdessä, joten valitsemani menetelmät tukevat sitä tavoitetta. Hymiökuvalomakeissa on valmiit hymiöt, neutraali, iloinen ja surullinen ja lisäksi haluan laittaa avoimen hymiön, johon lapsi voi itse piirtää parhaiten kuvaavan hymiön. Avoin vastaus antaa lapsen luovuudelle mahdollisuuden.

Kirjallisen arvion pyydän lasten parlamenttiin osallistuneilta opettajilta ja koulujen rehtoreilta.

4.3 Koulukierrokset

Ensimmäinen yhteydenotto ala-asteisiin tapahtui laatimallani esittelykirjeellä, joka lähetettiin sähköpostitse rehtoreille. Kirjeessä oli kerrottu lyhyesti lasten parlamenttitoiminnasta sekä aikataulusta, miten prosessi Juvalla etenee. Olimme laatineet Tarja Himasen kanssa alustavan aikataulun koulukierrokselle, joka oli myös esitetty kirjeessä. (Liite 2)

Koulukierros tarkoitti sitä, että kävin yhdessä Tarja Himasen kanssa Juvan ala-asteilla esittelemässä parlamenttitoimintaa. Pidin alakoululaisille lyhyen PowerPointesityksen, jossa oli kerrottu oleellista tietoa liittyen lasten parlamenttiin. Tämän lisäksi järjestin kouluissa lapsille osallistavan ryhmätyöskentely ideapajan, jossa he saivat ideoida kirjoittaen ja piirtäen isoille papereille asioita, joihin halusivat vaikuttaa ja joihin lasten ääntä tarvittaisiin. Jaoin oppilaat kolmesta kuuteen ryhmään riippuen oppilaiden lukumäärästä. Halusimme jokaiseen ryhmään oppilaita kaikilta luokilta ja molempia sukupuolia. Lisäohjeena oli, että toivoimme kaikkien ryhmän jäsenten äänen olevan jollakin tapaa työssä esillä.

Koulujen oppilaat toteuttivat innokkaasti annetun ryhmätyön, ideoita oli paljon ja hyvin erityyppisiä. Ryhmätyöhetken päätteeksi jokainen ryhmä sai esitellä työnsä muille. Hämmästyttävää oli huomata, miten pieniä asioita oli lasten töissä esillä. Useampi koulu toivoi muutamaa jalkapalloa tai koripalloa kouluun. (Liite 3) Tuntuu merkittä-

seltä, ettei näin pieniä, lapsille kuitenkin merkittäviä, asioita ole pystytty toteuttamaan. Näiden töiden aikana mietin, miten lasten maailma poikkeaa aikuisten maailmasta ja että aikuiset eivät ehkä osaa huomioida asioita lasten näkökulmasta. Kohteet, joihin lapset halusivat vaikuttaa, eivät siis olleet mahdottomuuksia, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta, vaan tavalliseen kouluarkeen sijoittuvia parantavia tekijöitä.

Kirkonkylän ala-asteella kävimme pitämässä maanantaiaamuna aamunavauksen. Paikalla liikuntasalissa oli n. 260 oppilasta, joten kirkonkylässä ei toteutettu ryhmätyötä, suuren oppilasmäärän vuoksi. Kirkonkylän koululla pidin samalla tavalla powerpointesityksen ja Tarja Himanen ohjasi lapsille tanssin, jonka pystyi tanssimaan istualtaan. Tanssin tarkoituksena oli luoda rento ja leikkisä ilmapiiri lapsien kesken.

Kouluille annoin tehtäväksi suunnitella edustajien valinnan parlamenttiin. Jokainen koulu sai siis itse miettiä, mikä olisi omassa koulussa paras tapa saada edustajat valituiksi. Suurin osa kouluista järjesti vaalit, joilla edustajat valittiin. Yhdessä kouluista halukkaat oppilaat saivat asettua ehdolle, tehdä itselleen oman vaalijulisteen ja iskulauseet. Vaalikampanjoinnin jälkeen koulussa järjestettiin vaalit ja julkinen äänten laskenta. Toisessa koulussa sovittiin, että oppilaskunnan vanhimmat jäsenet olisivat koulun edustajat lasten parlamentissa.

Yhteensä edustajia tuli valituksi 21, joista 13 on tyttöä ja kahdeksan poikaa. Lasten parlamentin edustajien ikäjakauma on ensimmäisestä luokasta kuudenteen luokkaan, valtaosa on 4-6 luokkalaisia, yksi ensimmäiseltä ja yksi toiselta luokalta.

4.4 Lasten oikeuksien päivä

Lasten oikeuksien päivänä oli teemapäivä, jolloin parlamentti kokoontui ensimmäisen kerran. Päivän suunnittelu eteni niin, että laitoin kouluihin kirjeen päivän aikataulusta ja käytännön asioista. (Liite 4) Lähempänä tapahtumapäivää laitoin vielä uuden kirjeen, jossa lapsiedustajat oli kutsuttu tapahtumaan. (Liite 5) Tämän lisäksi laadin kunnanvaltuutetuille haastekirjeen pöytäjalkapallo-turnaukseen, joka heille kaikille lähetettiin. (Liite 6)

Päivän runkoa suunnitellessani Tarja Himasen kanssa otimme huomioon ruokailut ja pohdimme myös, mikä on päivän kantava tema. Päivän ohjelma muotoutui niin, että

lapset saapuivat klo 9.00 nuorisotalolle, jossa päivää vietimme. Aloitimme aamupalalla, jonka jälkeen lapset saivat ensin tutustua paikkaan, koska kaikki eivät olleet talolla käyneet. Halusin luoda rennon ja mukavan ilmapiirin, jotta yhteiset asiat olisi mukava käsitellä. Päivän alkuun pidin lyhyen puheen, jossa kerroin päivän tapahtumista ja aikataulusta ja toivotin lapset ja heidän mukanaan tulleet opettajat tervetulleiksi.

Oma osuuteni alkoi taloon tutustumisen jälkeen. Suurin osa lapsista oli minulle tuntemattomia ja kaikki eivät olleet keskenään tuttuja, joten aluksi kerroimme nimemme toisillemme, leikin avulla. Kuten Karlsson (2012, 40) toteaa, leikki kietoutuu kaikkeen lasten toimintaan, sen merkitys on suuri oppimisessa ja kasvussa. Nimileikki tehtiin lankakerän avulla, joten nimien opettelun lisäksi se herätteli lasten yhteistyötä ja vuorovaikutusta, sillä lankakerää heiteltiin lapselta toiselle ja samalla piirin keskelle muodostui verkko. Kun kierros oli käyty läpi, tehtävänä oli vielä purkaa verkko ja kerrata nimet. Halusin, että ennen virallisia osuuksia lapset rentoutuvat toistensa seurassa ja hieman oppivat tuntemaan toisiaan.

Nimileikin jälkeen oli vuorossa heittäytyminen ja luovuus. Kerroin lapsille tarinaa Professori Talitintistä ja hänen kadonneista housuistaan. Lapset esittivät Professori Talitinttiä ja eläytyivät tarinaan. Sanojen lisäksi ihmiset puhuvat ilmeillään ja eleillään, joilla on suuri merkitys (Karlsson 2012, 41). Lisäksi tarinoihin eläytyminen ja leikkiminen ovat lapselle mahdollisuus kokeilla ja tutkia toimijuutta, osallistumista ja vaikuttamista. Leikin kautta oppimisesta tulee lapsille omakohtaista ja mielekästä. (Rainio 2012, 108.) Tarinaan eläytymisen tarkoituksena oli paitsi heittäytyminen ja eläytyminen, mutta myös keskittyminen. Lapset keskittyivät kuuntelemaan tarkasti tarinaa ja jopa kuudesluokkalaiset heittäytyivät tarinaan mukaan, vaikka tarinaa keksissä mietin, miten hyvin se soveltuu vanhemmille lapsille.

Osallisuutta hioimme yhteisen ryhmätyön muodossa. Lapsien tehtävän oli tehdä juliste. Itse he saivat päättää, mitä julisteeseen tekisivät. Minä toimin ”puheenjohtajana” ja kartoitin ideoita ja tapoja, kuinka he pääsevät yksimielisyyteen taideteoksen sisällöstä. Lopulliseksi aiheeksi muodostui iso puu, johon jokainen piirsi oman linnun ja linnulla oli jotakin kivaa sanottavaa. Itse kuvaisin puuta lintuineen lauseella ” kaikki erilaisia, mutta kaikki samanarvoisia”, tarkoittaen sitä, että lapsien linnuista tuli hyvin erilaisia, mutta ne olivat puussa ja sen ympäristössä sulassa sovussa, kaikilla oli tilaa olla. (Liite 7) Työn jälkeen lapset saivat kertoa linnuistaan, mikäli heillä oli jotain sanottavaa

siitä. Yhteisen työn tarkoituksena oli tuottaa lapsille kokemuksia siitä, että ottamalla kantaa voi vaikuttaa asioihin. Lisäksi jokainen sai tehdä omannäköisensä linnun, mutta kaikki sopivat hyvin yhteiseen kokonaisuuteen. Halusin tuoda lapsille ryhmätyön kautta toisten huomioon ottamista esille. Kaikki nämä elementit ovat tärkeitä toimittaessa lasten parlamentissa, jossa voi olla eriäviä mielipiteitä, mutta asioista on päästävä sopuun.

Yhteisen piirustushetken jälkeen jaoin lapsille kynät ja paperia. Lapsien seuraava tehtävä oli kirjoittaa kirje Juvan kunnanjohtajalle otsikolla ”Unelmieni Juva”. Lupasin lapsille että kirjeet toimitetaan ehdottomasti kunnanjohtajalle ja sain lapsilta myös luvan itse lukea kirjeet. Ohjeena oli, että sai myös piirtää, jos se tuntui kirjoittamista mielekkäämmältä. Tämä perustui myös siihen, että edustajissa oli yksi ekaluokkalainen ja tokaluokkalainen, joten arvelin, että kirjoittaminen ei välttämättä onnistu. Muuten yritin mahdollisimman vähän ohjata lasten kirjoituksia mihinkään suuntaan, pyrin antamaan tietoa, mutta sellaista, joka ei ohjaisi kirjeen sisällön suuntaa.

Lapset keskittyivät kirjoittamiseen ja piirtämiseen, minä kiertelin heidän keskuudessaan ja autoin, jos oli kysyttävää. Lapsien kirjeet ovat aitoja ja täynnä hienoja ideoita siitä, mitä Juvalle pitäisi kehittää. Lasten kirjeistä välittyy huoli koulujen kunnosta ja sisäilmaongelmista. Suurimmassa osassa kirjeistä oli toiveita urheilukentän kunnostuksesta ja muita liikuntaan liittyviä toiveita, kuten lisää lajeja. Liikunnan lisäksi lapset toivoivat Juvalle lisää muita harrastusmahdollisuuksia ja myös kyydityksiä harrastuksiin. Totta on, että Juvan kyliltä on matkaa kirkonkylälle, jossa suurin osa harrastusmahdollisuuksista on. Ilahduttavaa oli, että kirjaston aukioloaikoja haluttiin pidentemmiksi ja kirjasto avoimeksi myös sunnuntaisin. Huomion arvoista oli se, että muutamassa kirjeessä oli toivottu nuorille paikkoja viettää aikaa, samalla tavalla kuin lapsille on leikkipuistoja. Tarkka ja muita huomioon ottava mielipiteen ilmaisu lapselta, joka ei itse kuitenkaan kuulu vielä tuohon nuorten ryhmään. Yhdessä kirjeessä oli toive, jonka kaikki varmasti allekirjoittavat, kirjeessä kerrottiin unelmien Juvan olevan sellainen, missä kaikki olisivat iloisia ja kiltejä.

Kirjeistä päätellen lapset ovat melko hyvin tietoisia siitä, mitä kunnassa tapahtuu, kuten urheilukentän kunnostus ja koulujen sisäilmaongelmat. Lapset ovat kirjeiden perusteella halukkaita kehittämään kunnan palveluita, kuten aiemmin mainitsemani kirjaston palvelut sekä muita palveluita, kuten kauppoja. Suurin osa lapsista oli tyytyväi-

siä kuntaan. Yhdessä kirjeessä oli kritisoitu uusia kalliita jouluvaloja, jotka kunta on hankkinut. Lapsen mielestä nämä rahat olisi voinut käyttää johonkin tärkeämpäänkin. Kirjeissä lapset toivoivat lisää tapahtumia Juvalle, ei pelkästään lapsille vaan kaikenikäisille.

Kirjeiden tarkoituksena oli saada lapset miettimään omaa kotikuntaa ja sen hyviä ja kehitettäviä puolia. Unelmien Juva- kirjeiden kirjoittaminen herätti lisäksi lasten luovuutta ja tärkeimpänä viestinä kirjeet ovat kunnanjohtajalle siitä, että lapsilla on asiaa, jos vaan heille annetaan mahdollisuus kertoa asiansa ja mielipiteensä. Toki toivon, että lasten kirjeet herättävät keskustelua edes jollakin tasolla. Kuten Joensuu (2007, 151) toteaa, osallisuudesta tulee todellista silloin, kun omalla toiminnalla saadaan muutoksia aikaan.

Kirjeen kirjoittamisen jälkeen lapsilla oli hetki vapaata aikaa, jolloin he pelasivat nuorisotalolla olevia pelejä keskenään. Ennen kuin lähdimme syömään, toteutimme Juvan kartta- nimisen harjoitteen. Jokainen meni kuvitteelliselle kartalle sinne, missä asui ja yhdessä saman alueen lapset saivat esitellä muille kylänsä ja kertoa, mitä siellä oli hyvin, millainen koulu heillä on. Sana oli vapaa, jokainen kylä sai kertoa, mitä kokivat tärkeäksi.

Karttajarjoitteessa nousi esiin hyviä lasten ajatuksia. Esimerkiksi pienissä kyläkouluissa kerrottiin eduksi se, että kaikki tuntevat toisensa. Tämän lisäksi pienessä kyläkoulussa ei lasten mukaan esiinny kiusaamista. Kirkonkylän koulusta lapset puolestaan kertoivat hyväksi puoliksi urheilukenttien ym. harrastusmahdollisuuksien läheisyyden. Erikoinen, mutta tärkeä huomio tuli erään kirkonkylän oppilaan kertomana, kun hän mainitsi hyväksi puoleksi sen, että heidän koulussaan on hyvin erityisopetusta saatavilla ja lasten erityistarpeet huomioitu. Erikoinen tämä oli minusta siksi, että en osannut kuvitella lasten nostavan kyseistä asiaa tärkeäksi, mutta tässä todistettiin jälleen kerran se, että lapsilla on paljon sanottavaa ja hyviä huomioita itseään koskettavista asioista. Aikuisten ei siis pitäisi tehdä olettamuksia lasten kokemuksista tai ideoista.

Karttajarjoitteen tarkoituksena oli vuorovaikutuksen lisääminen. Paremminkin tämä harjoitus olisi toiminut, jos pienissä ryhmissä lapset olisivat ensin esitelleet kylänsä toisil-

leen ja joku muu ryhmästä olisi esitellyt sen koko ryhmälle kun kyseisessä kylässä asuva itse.

Lasten vapaan oleilun tarkoituksena oli, että päivä ei tuntuisi liian raskaalta. Tämän lisäksi lapset saivat itse päättää, mitä nuorisotilalla tekivät, osa pelasi ja piirsi. Samalla tapahtui lapsille luontevaa tutustumista toisiin, joka lisäsi vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Aamupäivän toiminnan tarkoituksena oli toisiin tutustuminen ja kokemusten saaminen siitä, että pieniin asioihin vaikuttamalla ja osallistumalla voidaan luoda osallisuuden tunnetta. Vuorovaikutus on tärkeää osallisuuden kannalta ja siksi sitä painotettiin useissa harjoitteissa, lasten keskinäinen, mutta myös vuorovaikutus aikuisten kanssa on tärkeää. Pyrin omalla toiminnallani mahdollistamaan lapsille keskustelemaan ilmapöydän, jotta kokemus vuorovaikutuksesta aikuisen kanssa syntyisi.

4.5 Lasten parlamentin ensimmäinen kokous

Nuorisovaltuusto Rattaasta tuli kaksi henkilöä avustamaan lapsia parlamentin kokouksessa. Kokous aloitettiin sillä, että lapset saivat päättää, missä nuorisotilojen osassa kokous pidetään. Läsnä olevat aikuiset ensin miettivät, miten pöytiä siirretään, jotta kaikki mahtuvat, kunnes tajusimme, että lapset saavat itse päättää, istuvatko pöydän ääressä vai kenties sohvilla tai lattialla. Tällä päätöksellä haimme lasten keskuuteen ajatusta siitä, että he saavat itse päättää asioista, pienistäkin asioista. Halusimme, että heille vahvistuu käsitys siitä, että ovat osallisina ja tekemässä päätöksiä eivätkä toimi vain aikuisten asettamien ehtojen.

Nuorisovaltuuston jäsenet toimivat sihteerinä ja puheenjohtajana. He kertoivat aluksi lapsille, kuinka kokous normaalisti etenee. Kokousta pidettiin normaalin kokousprotokollan tyyppisesti. Kokouskäytännöt ovat lapsille vieraita ja siksi halusimme ensimmäisessä kokouksessa tuoda niitä esiin. Jatkossa kokouksissa voidaan edetä vapaammin tai kokouskäytänteiden mukaisesti, se on kussakin kokouksessa erikseen päätettävissä. Lapset saivat itse miettiä, mitä esimerkiksi lasten parlamentin sääntöihin kirjoitetaan. Kun ideat tulevat lapsilta itseltään, on helpompi noudattaa omia asettamia sääntöjä. Lisäksi se motivoi, kun saa itse päättää asioista. Sääntöihin kirjattiin monta hyvää seikkaa, kuten se, että toisia pitää kuunnella ja käyttäytyä hyvin.

Toinen asia, josta lapset saivat itse päättää, oli parlamentin nimi ja logo. He halusivat itse keksiä nimen ja logon, joten paperit ja kynät jaettiin ja ehdotuksia piirrettiin. Demokratian oppitunti seurasi ehdotuksien piirustusten jälkeen, sillä lapsien seuraava tehtävä oli valita sopivin nimi ja logo.

Ehdotuksista karsittiin pois ne, jotka eivät olleet suosittuja. Loppukierrokselle valitut ehdotukset laitettiin pöydälle ja jokainen lapsi kävi laittamassa merkin omaan suosikkiin. Näin päästiin lopulliseen valintaan, ja lasten parlamentin nimeksi tuli Vetoketju ja logoksi vetoketjun kuva. (Liite 8)

Yhteisesti sovittiin seuraavasta kokouksesta, joka pidetään keväällä, maaliskuussa. Jälleen äänestettiin siitä, mikä viikonpäivä olisi paras. Lisäksi lapset halusivat, että kokous olisi koko päivän kestävä parlamentin teemapäivä, samaan tyyliin kun heillä oli tämä päivä ollut. Tietenkin olin hyvilläni siitä, että lapset olivat pitäneet päivän sisällöstä ja tehdyistä asioista niin paljon, että halusivat yhteen ääneen samanlaista jatkossakin. Lapset saivat kotitehtävän seuraavaa parlamentin kokoontumiskertaa varten. Heille annettiin tehtäväksi miettiä, kuinka keräävät muilta koulunsa oppilailta tulleita ideoita talteen seuraavaa kokousta varten.

4.6 Pöytäjalkapallo-turnaus

Kokouksen jälkeen suuntasimme urheilusaliin, johon pöytäjalkapallo-kenttä oli pystytetty. Pöytäjalkapallo on melko uusi laji, jota pelataan joukkueina suuressa ilmalla täytetyssä aitauksessa. Pelaajia on yhdessä joukkueessa viisi, ja he ovat sidottuja valjailla tankoihin. Eli kukin pelaaja pelaa omaa paikkaansa päästen liikkumaan sivusuunnassa tangon mukaan, mutta ei juurikaan eteen - tai taaksepäin. Peli on versioitu pöydällä pelattavasta pöytäjalkapallosta ihmisille sopivaksi. (Liite 9)

Lapset jaettiin neljään joukkueeseen ja paikalla oli nuorisovaltuusto Rataan joukkue, ohjaajien joukkue sekä sivistysjohtaja oli kutsuttu paikalle pelaamaan ohjaajien joukkueeseen. Kutsuista huolimatta yhtään kunnanvaltuutettua ei ollut saapunut paikalle, joka minua harmitti valtavasti. Muutama kunnanvaltuutettu oli ilmoittanut etukäteen, ettei pääse paikalle, mutta viiden hengen joukkuetta ei 27 valtuutetun joukosta muo-

dostunut. Tässä mielestäni näkyy hyvin se, että vaikka lapset saadaan mukaan ja osallistumaan, suurin haaste on olemassa olevissa poliittisissa rakenteissa ja poliitikkojen ajatus- ja toimintamalleissa. Lapsia ei vielä nähdä tasavertaisina päätöksentekijöinä aikuisten rinnalla. Olettamukseni onkin, että Juvan kunnan valtuutetut eivät kokeneet lasten parlamenttia niin tärkeäksi, että olisivat tulleet paikalle tutustumaan lapsiin, vaikka eivät joukkuetta kasaan saaneetkaan.

Turnaus eteni suunnitellun kaavan mukaisesti, lapsilla näytti olevan hauskaa pelatesaan ja kannustaessaan toisia. Hauskanpidon lisäksi turnaus opetti lapsille, että kyse oli joukkuepelistä. Lapsista suurin osa oli hyvin urheilullisia ja taitavia palloilijoita, mutta kun pelaajat ovat omilla paikoillaan kiinni tangossa, ei taitavinkaan pelaaja voi vaikuttaa jatkuvasti pelin kulkuun. Oli hienoa huomata, että turnauksen edetessä lapset vaihtelivat joukkueen sisällä pelipaikkoja, arvatenkin he oivalsivat pöytäjalkapallon haasteet verrattuna tavalliseen jalkapalloon.

Olimme tehneet kaikille lapsille kunniakirjat sekä olimme varanneet pienet lahjat jokaiselle. Kunniakirja oli osallistumisesta lasten oikeuksien päivän pöytäjalkapalloturnaukseen. Sivistysjohtaja Anne Haakana jakoi lapsille tekemämme kunniakirjat, minä sain kunnian antaa lahjat. Uskon, että kunniakirjoilla ja lahjoilla oli suuri merkitys lapsille. He olivat iloisia saadessaan kukin omansa ja pieni palkitseminen kannustaa lapsia eteenpäin.

4.7 Kevään tapahtumapäivä ja lasten parlamentin toinen kokous

Kevään kokous pidettiin maaliskuussa. Suunnittelu aloitettiin hyvissä ajoin vuoden vaihteen jälkeen ja se tehtiin hyvin samalla kaavalla kuin edellisen päivän suunnittelu. Minun vastualueenani oli lasten toiminnallisen osuuden suunnittelu ja ohjaaminen. Kokousta ja tapahtumaa varten oli varattu myös keväällä koko päivä. Kevään päivässä ei ollut yhtä selkeää teemaa kuin marraskuisessa ensimmäisessä kokous- ja tapahtumapäivässä, mutta halusimme, että lasten parlamentin jäsenet voivat toisellakin kerralla viettää aikaa yhdessä.

Edellisestä tapaamisesta oli kulunut jo useampi kuukausi, joten aloitin lasten kanssa nimileikillä, jossa oli mukana heittäytymistä. Leikin tarkoituksena oli luoda heti alusta

alkaen rento ja välitön ilmapiiri, jotta yhteistyö sujuisi hyvin ja kenenkään ei tarvitsisi niin paljoa jännittää.

Nimileikin jälkeen istuimme lasten kanssa alas ja lapset saivat kukin vuorollaan keksiä adjektiiveja minun keksimääni tarinaan täytteeksi. Tarinasta tuli oikein viihdyttävä ja lapset keksivät hyvin erilaisia adjektiiveja tavanomaisten sijaan, vaikka en ollut erikseen pyytänyt erikoisia, ohjeistuksessa sanoin, että keksitään vain mukavia adjektiiveja, ei negatiivisia tai ikäviä.

Lapsilla oli valtavasti energiaa, joten ohjasin heille seuraavaksi hyvin toiminnallisen leikin, maanjäristys. Lapset pitivät juoksentelusta ja paikkojen ja osien vaihtamisesta, joten tämä leikki toimi hyvin ja leikimme sitä leikkimisen ilosta.

Viimeisenä ohjasin lapsille yhteistoiminnallisen tehtävän, jossa haastoin heidän ajatustyötään ja yhteistyökykyään. Lapset saivat kasan paperiarkkeja, joista heidän tuli kasata mahdollisimman korkea torni. Ohjeistukseen kuului, että papereita ei saa repiä, taitella kyllä. Lapset kokoontuivat miettimään ja eräs kuudesluokkalainen jäsen keksi, että hän osaa tehdä origamikuutioita papereista. Lapset päättivät yhteistuumin, että origamien taitelija opastaa muille, kuinka kuutio taitellaan ja kuutioista he kasaavat tornin. Oli ilahduttavaa nähdä, miten keskittyneesti lapset alkoivat taitella kuutioita ja lähes kaikki jaksoivat keskittyä koko vaativan taiteluprosessin ajan. Minusta oli mahdollista, miten lapsista vanhin opetti nuorempiaan ja kuinka kärsivällisesti hän jaksoi toistaa ohjeita ja näyttää uudelleen mallia. Muutama lasten parlamentin jäsen kokeili omia keinojaan tornin kasaamiseksi, mutta lopulta lapset yhdistivät torniin sekä kuutiot että muut ilmaantuneet kokeilut. Tähän tehtävään kului melko paljon aikaa, mutta en halunnut lapsia hoptuttaa tai asettaa tehtävälle aikarajaa.

Toisessa lasten parlamentin kokouksessa avustamassa oli nuorisovaltuusto rattaasta samat kaksi henkilöä, kuin syksylläkin. Rattaan jäsenet avasivat kokouksen ja tarkistivat, keitä oli paikalla.

Kokouksessa käsiteltiin lasten parlamentin, vetoketjun, logoasiaa. Alkuperäisen logon suunnitelleet lasten parlamentin jäsenet halusivat, että virallisen logon piirtäisi joku aikuinen tai nuori. Tästä syystä logoa varten oli pyydetty nuorilta piirustuksia, jotka

nyt esiteltiin lasten parlamentille ja he saivat valita logon, joka painetaan heidän t-paitoihinsa. Logon lisäksi paidan väri oli lasten päätettävissä.

Kokouksessa aloitettiin seuraavan syksyn kokouksen ja tapahtumapäivän suunnittelua, sillä syksyllä on tarkoitus järjestää Lasten juhlat. Lasten juhlia varten lasten parlamentin edustajilta kerättiin ideoita.

Toisen tapaamiskerran vaativin osuus oli arvioinnin kerääminen lapsilta. Toteutimme yhdessä arviointia mielipidejanaan muodossa, jossa esitin lapsille kysymyksen ja he menivät siihen kohtaa janaa, missä oli heidän vastauksensa kysymykseen. Janan toisessa päässä oli negatiivinen ja toisessa positiivinen, lapsille ilmaisun nämä termit hyvä ja huono.

Mielipidejana ei mielestäni toiminut, sillä lapset ovat hyvin yhteisöllisiä ja kaikki kulivat yhdessä laumassa, kukaan ei poikennut mielipiteissään ja käytännössä he seisoivat positiivisessa päässä kaiken aikaa. Mikä oli toki hyvä asia, mutta en kokenut, että sain juurikaan rakentavaa palautetta, vaikka kyselin lapsilta täydentäviä kysymyksiä myös.

Olin laatinut lapsille hymiökuvin varustetun arviointilomakkeen, jonka kukin lapsi täytti itsenäisesti. Lapset jaksoivat onneksi vielä keskittyä arviointilomakkeen täyttämiseen ja autoin pienimpiä lukemalla heille kysymykset, joita en ollut laittanut montaa, vain kuusi. Arviointilomakkeessa oli esitetty kysymys, jonka alla kolme erilaista hymiötä, hymyilevä, neutraali ja surullinen sekä avoin ruutu omaa hymiötä varten. Lapset laittoivat rastin sen hymiön alle, mikä kuvasti heidän tuntemuksiaan parhaiten tai vaihtoehtoisesti sai piirtää oman.

Lasten toinen parlamenttipäivä mielestäni huipentui kunnanjohtajan vierailuun. Olimme sopineet Tarja Himasen kanssa, että hän kysyy, jos Juvan kunnanjohtaja Heikki Laukkanen pääsisi käymään lasten parlamentin kokouksessa.

Kunnanjohtaja sai ensimmäisenä edellisessä tapahtumapäivässä kirjoitetut kirjeet. Tämän jälkeen hän kertoi itsestään ja työstään sekä kertoi lapsille vuonna 2017 olevasta Juvan 575 - vuotis juhlavuodesta, johon halusi lasten ideoita. Mielestäni oli todella hienoa, että kunnanjohtaja ennätti paikalle ja että hänellä oli lapsille tärkeää asi-

aa ja halusi kuulla lasten mielipiteitä. Kunnanjohtaja kirjasi ylös lasten ehdotuksia tulevalle juhluvuodelle ja esitti tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Lasten kuulemishetken jälkeen lapset saivat esittää kunnanjohtajalle kysymyksiä. Lapset esittivät todella hyviä kysymyksiä kunnanjohtajalle, kuten mikä on työssäsi vaikeinta tai haastavinta tai mikä sinusta olisi tullut, jos et olisi kunnanjohtaja.

Olin aivan innoissani tästä vierailusta, sillä kunnanjohtaja antoi lapsille aikaansa ja keskusteli lasten kanssa sekä vastaili heidän kysymyksiinsä, hyvin vuorovaikutteisesti. Uskon, että tällä vierailulla oli myös lapsille merkitystä.

5 TULOKSET JA POHDINTA

5.1 Tulosten tiivistys ja pohdinta

Osallisuus itsessään on arvokasta ja jokaisen lapsen perusoikeus. Käytännössä lasten osallisuuden toteutuminen kuitenkin edellyttää aikuisilta vaivannäköä ja resursseja, omassa kehittämistyössäni useiden tahojen resursseja sekä vaivannäköä. Mielestäni kuitenkin lasten osallisuuden vieminen käytännön tasolle, lasten parlamentin perustamisen myötä, palkitsee ja on arvokasta.

Kehitysprosessi on käynnistetty ja viety asettamaani päätöspisteeseen. Juvalla on 21 edustajan lasten parlamentti, joten tämä tavoite opinnäytetyössäni on saavutettu. Prosessi on edennyt nopeasti ja aikataulussa, mihin olen äärimmäisen tyytyväinen. Opinnäytetyöni työelämän taho, Juvan nuorisotoimi on ollut aktiivisesti prosessissa mukana ja myös työelämän taho on tyytyväinen työni tuloksiin, lasten parlamentti on perustettu ja se on aloittanut yhteistyön nuorisovaltuusto Rattaa kanssa. Työelämän kumppanin kanssa loimme yhteiset raamit prosessille, mutta minulla on ollut vapaat kädet toimia asetettujen raamien sisällä. Työelämän taho on ollut kiinnostunut valinnoistani ja päätöksistäni esimerkiksi toiminnallisten osuuksien suhteen ja on tukenut minua.

Kunnallisella tasolla ajateltuna opinnäytetyöni täyttää lain asettamat vaatimukset siitä, että lapsille ja nuorille on mahdollistettava kuulluksi tuleminen ja mielipiteiden esille tuominen ikätasoon sopivalla tavalla. Eri asia on, kuinka kunta tulee käyttämään lasten parlamenttia esimerkiksi päätöksen teon tukena, kun käsittelyssä on lapsia kosket-

tavia asioita. Kunnan toiminta on lain asettamissa puitteissa, mutta pelkästään laki ei vielä takaa lasten ja nuorten osallisuuden lisäämistä, vaan aikuiset kunnan poliittisilla tahoilla voivat mahdollistaa tai olla huomioimatta lasten kuulluksi tulemisen ja osallisuuden lisäämisen. Kaikkea ei kuitenkaan voida säädellä lailla, vaan tarvitaan myös ihmisten sisäistä motivaatiota.

Fjöltin (1999, 14) mukaan onnistunut osallisuushanke käsittää kolme tasoa. Ne ovat osallisuustoimintaa harjoittava toimijaryhmä, kuten esimerkiksi lasten parlamentti, osallisuushanketta hallinnoiva ryhmä, johon kuuluu hankkeen vetäjän lisäksi kunnallisen hallinnonalojen edustajia sekä ohjaus- ja seurantaryhmä, joka nimensä mukaisesti ohjaa ja seuraa hanketta koko kuntatasolla sekä yhteistyötahojen yhteiselimissä.

Jotta osallisuushankkeet onnistuvat, tulisi ne kytkeä tiiviimmin kuntaorganisaation valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmään. Vuorovaikutus eri tahojen välillä on osallisuuden onnistumisen kannalta avainasemassa. (Fjölt 1999, 12.) Onnistuneessa osallisuushankkeessa tulisi lapsia kohdella tasavertaisesti ja perustella asiat, olla läsnä (Madsen 1999, 126).

Madsenin (1999, 122) mukaan este nuorten osallisuuden lisäämiselle on se, että kunnat eivät ole ottaneet lapsia ja nuoria mukaan politiikan muotoilemiseen. Tämä johtuu siitä, että lasten mielipiteistä on vaikeaa saada yhtenäistä kuvaa, lapset eivät välttämättä ole suuntautuneet aikuisten demokratiakäsitteen mukaisesti tai eivät halua osallistua aikuisjohtoiseen, pitkiin byrokraattisiin keskusteluihin. Jotta lapset ja nuoret saadaan mukaan, tulee kuntien käyttää vaihtoehtoisia tapoja, jotta he pääsisivät toimimaan itselleen ominaisella luovalla tavalla, tässä ja nyt.

Puhuttaessa lasten osallisuuden mahdollisuuksista ja esteistä, nostaa Madsen (1999, 128) esille, että vain tieto, ymmärrys ja vuoropuhelu voivat poistaa esteet ja luoda mahdollisuudet osallisuudelle. Lasten kokemusten mukaan he eivät useinkaan saa riittävästi tietoa, miten demokratiaan ja päätöksentekoon osallistutaan. Mikäli lasten mielipiteitä halutaan kuulla, olisi lasten tiedettävä, mistä asiassa on kysymys.

Lasten parlamentin perustaminen on kunnallisesti merkittävää, mutta vie oman aikansa, ennen kuin lasten parlamentti lunastaa oman paikkansa kunnallisessa päätöksenteossa. Prosessin myötä yhteistyö kunnallisen päättäjätahon kanssa jäi valitettavan ohueksi, sitä olisin toivonut olevan enemmän.

Kouluja on viime aikoina kritisoitu kyvyttömyydestä tehdä yhteistyötä, (esim. Manninen 2011, 119) mutta tämän prosessin aikana näin ei ollut. Kaikki kuusi ala-astetta olivat innokkaita ja yhteistyöhaluisia. Koulujen rehtorit ottivat lasten parlamenttikierroksen hyvin vastaan ja pitivät yhteyttä asian tiimoilta. Kukin koulu järjesti itsenäisesti toivomukseni mukaisesti oppilaiden valinnan lasten parlamenttiin. Useammassa koulussa pidettiin vaalit, joka oli mielestäni hyvä seikka, sillä usein aikuiset tekevät päätökset lasten puolesta ja näin ollen toimivat portinvartijoina. (esim. Helavirta 2011, 70)

Kyläkoulujen edustajien kyydit kirkonkylällä järjestettyihin lasten parlamenttipäiviin järjestäytyivät hyvin, mikä oli mielestäni myös osoitus toimivasta yhteistyöstä. Pyysin mukana olleilta kouluilta, rehtorit ja lasten parlamentista vastuussa olevat opettajat, palautetta lasten parlamentista ja myös heidän näkemyksiään ja kehittämisideoita. Tältä osin yhteistyö ei toiminut, sillä sain todella vähän arviointia ja palautetta rehtoreilta ja vastuuopettajilta, vain muutama henkilö vastasi. Heiltä saamani palaute oli positiivista ja lasten parlamentin perustaminen nähtiin hyvänä asiana. Koulujen edustajien huolena oli se, kuinka jatkossa kunta tulee lasten parlamenttia hyödyntämään ja oikeasti kuulemaan lasten mielipiteitä. Myös paljon vastuuta annettiin lasten parlamenttia ohjaavalle aikuiselle ja hänen kyvyilleen viedä lasten parlamenttia oikeaan suuntaan, kohti kunnallista osallisuutta. Lisäksi aikuisten palautteista esiin nousi kirkonkyläkeskeisyys, toiveena oli, että kyläkouluihin kiinnitettäisiin erityisesti huomiota.

Lasten osallisuuden edistämistä ajatellen koulut ovat suuressa roolissa (esim. Koskinen 2007, 134). Uskon, että koulut osallisuuden areenana alkavat tehdä parannuksia edistäen oppilaiden osallisuutta ja tiivistävät yhteistyötä toisten koulujen kanssa. Osallisuuden parantaminen ja edistäminen kouluissa vaatii panostusta siellä toimivilta aikuisilta, mutta mielestäni ajan henki on yhteisöllisyyttä ja yksilöllisiä menetelmiä korostava, joten osallisuuden tukeminen kouluissa edistää myös yhteisöllisyyttä ja yksilöllisiä menetelmiä. Lapsia tulisi kannustaa ja opastaa jo pienestä pitäen osallisuuteen, jo olemassa olevien rakenteiden myötä. Kouluissa toimivat oppilaskunta ja nyt kunnassa lasten parlamentti, joten koulu on hyvä areena kannustaa ja opastaa lapsia osallistumaan ja ottamaan osaa näihin olemassa oleviin rakenteisiin. Uskon, että edistystä

kouluissa tapahtuu, mutta hitaasti. 2007 tehty perusopetuslaki uudistus lasten kuulemisesta kouluissa alkaa vasta nyt näkyä oppilaskuntien myötä.

Madsenin (1999, 125) mukaan lapset eivät kasva itsestään demokraattisiksi aikuisiksi, vaan he peilaavat itseään ympäristön reaktioihin. Lasten kanssa työskentelevien tulisi kiinnittää enemmän huomiota lasten signaalien huomioimiseen ja ymmärtämiseen, erityisesti koulussa ja uskoa siihen, että lapsilla on paljon voimavaroja sekä mahdollisuuksia. Tärkeää on, että aikuiset eivät siirrä omia totuuksiaan ja kokemuksiaan lapsille, vaan ovat itsekin oppilaina.

Prosessin myötä Juvalla on orastavaa yhteistyötä lasten ja nuorten välillä, joka on minusta tärkeä ja hieno asia. Lapset ja nuoret voivat yhdistä voimavaransa ja ajaa heille yhteisiä asioita. Yhteistyö lasten ja nuorten välillä parantaa heidän keskinäisiä sosiaalisia suhteita ja esimerkiksi yläasteelle siirtyminen voi helpottua, kun sieltä tuntee nuorisovaltuuston nuoria. Yhteiskunnallisesti ajateltuna lasten ja nuorten yhteistyö kaventaa ikähierarkiaa ja ikäluokkien välistä kuilua.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta ajateltuna Juva on esimerkillinen pieni kunta, jossa toimii lasten parlamentti. Lasten osallisuuden lisääminen lasten parlamentin kautta vaikuttaa yhteiskunnallisiin ongelmiin kuten syrjäytymiseen ja nuorten poliittisen aktiivisuuden heikentymiseen myönteisesti ja ongelmakohtia parantaen.

Lasten parlamentti tulee lisäämään lasten osallisuutta, mutta muutos tapahtuu hitaasti. Jotta muutosta voi tapahtua, tarvitsevat lapset osaavia aikuisia tuekseen, jotka ovat valmiita panostamaan lasten näköiseen vaikuttamiseen lapsille tärkeissä ja lapsia koskettavissa asioissa. Lapset tarvitsevat aikuisia, jotka pystyvät tarjoamaan aidon, vuorovaikutuksellisen osallisuuden lapsille. Ennen kaikkea tarvitaan aikuisten halua muuttaa käsityksiään, ottaa lapset huomioon, opettaa lapsille kunnallista vaikuttamista ja päätöksentekoa. Lapset tarvitsevat tuekseen aikuisia, jotka pystyvät tarjoamaan mahdollisuuden lasten ikätasoon sopivaan osallisuuteen ja vaikuttamiseen.

Puhuttaessa lasten osallisuudesta ja sen lisäämisestä, ei lasten parlamentti ole ainoa vaihtoehto. Mielestäni hyvin toimisi esimerkiksi lasten neuvosto tms. lasten parlamenttia epävirallisempi muoto, joka ei olisi niin rakenteisiin sidottu. Lasten parlamentin kautta ei välttämättä ole mahdollista saada parhaalla tavalla lasten näköistä vaikut-

tamista, vaan paremman mahdollisuuden siihen tarjoaisi epävirallisempi muoto. Jos lapsia halutaan osallistaa lasten ikään sopivalla tavalla, poliittiset rakenteet eivät sitä kokouksineen ja pöytäkirjoineen tarjoa. Lapsille sopiva tapa vaikuttaa voisi olla esimerkiksi em. lasten neuvosto tai lasten tekemät ja esittämät näytelmät. Erilaiset peliturnaukset, joissa lapset ja aikuiset voisivat yhdessä turnauksen edetessä suunnitella ja ideoida. Erilaisten tapahtumien ja toiminnallisten päivien avulla lasten ja aikuisten vuorovaikutusta olisi mahdollista lisätä ja saada heidät yhdessä suunnittelemaan.

Vaihtoehtoisia tapoja lasten osallisuuden lisäämiseen on olemassa lukuisia. Esimerkiksi kyselytutkimukset, paneelikeskustelut, esitelmät, piirustus- ja julistekilpailut, mitä vaan keksiä saattaa. Näillä vaihtoehtoisilla tavoilla olisi mahdollista lisätä tietoa, ymmärrystä ja vuoropuhelua, jotka puolestaan lisäävät osallisuutta.

5.2 Kehittämisen prosessin arviointi

Prosessin myötä olen parantanut yhteistyötaitojani sekä oppinut työskentelemään kunnallisella tasolla saaden kokemuksia kunnallisista toimintatavoista ja hierarkiasta. Oman työskentelyni kannalta mietin, että olisin halunnut tehdä tiiviimpää yhteistyötä kunnanvaltuuston kanssa. Heille olisi pitänyt tiedottaa paremmin prosessin alkutaipaleella tulevasta ja kutsua mukaan jo esimerkiksi koulukierroksille.

Prosessi oli hyvin suunniteltu, joka auttoi paljon toteutuksessa. Aikataulut ja ajoissa valmistellut materiaalit tukivat prosessin kulkua. Koulukierrokset, tiedotteet ja tapahtumapäivä onnistuivat hyvin. Koulukierrokseen oli varattu sopivasti aikaa, ja lapset jaksoivat keskittyä kuuntelemaan. Koulukierroksien lopuksi tehty ryhmätyö antoi lapsille viitteitä yhteistoiminnasta ja lapsien näkemysten esiintuomisesta. Tiedotteet, jotka kouluille lähetettiin, kertoivat oleellisen tiedon ja herättivät vastaanottajien kiinnostuksen asiasta. Lasten parlamentin perustamisesta olisi pitänyt laatia yleinen tiedote kuntaan tai paikalliseen lehteen, jotta mahdollisimman moni taho olisi saanut tietoa asiasta.

Onnistuin toiminnallisen päivän suunnittelussa ja toteutuksessa hyvin, sillä aikataulu oli toimiva mahdollistaen ohjattua toimintaa ja lasten omaa vapaata aikaa. Tapahtumapäivän aikana lapset saivat kokemuksia kuulluiksi tulemisesta ja mielipiteen vaikuttavuudesta, osallistuessaan päivän ohjelmaan. Toiminnalliset menetelmät tukivat

lasten yhteistyötä ja luovuutta, niin kuin olin ajatellutkin. Alkuleikkien kautta saatu rento ilmapiiri jatkui läpi päivän, luoden avoimen tunnelman lapsien kesken. Lapsilta saamani palaute ensimmäisen toiminnallisen päivän jälkeen tuki omia kokemuksiani onnistumisesta. Lapset halusivat minun tulevan toiseen kokouspäivään myös ohjaamaan heille toiminnallisia harjoitteita. Lapset olivat iloisia ja nauroivat, joka minusta on positiivista palautetta parhaimmillaan.

Lasten parlamentin kokouksen rungon suunnittelu jäi osaltani vähäiseksi, työelämän taho suunnitteli alustavan rungon kokoukseen, jonka suunnittelussa nuorisovaltuuston jäsenet auttoivat. Toki olisin halunnut osallistua siihen enemmän, mutta ratkaisu oli toimiva ja nuorisovaltuustossa olevat henkilöt tiesivät minua paremmin, mitä asioita olisi tarpeellista käsitellä ensimmäisessä kokouksessa.

Lasten parlamentin ensimmäiseen kokoukseen osallistuminen oli minulle uusi kokemus. Mielestäni lapset suhtautuivat kokoukseen asianmukaisella vakavuudella ja oli hienoa huomata, kuinka hyvin lapset pystyivät tekemään demokraattisia päätöksiä kokouksessaan.

Kehittämisprosessi on ollut matka osallisuuteen ja lapsilähtöisyyteen. Itse prosessissa suunnitelmat ja työmenetelmät olen itse miettinyt, toki toiminnan ja menetelmien lähtökohtana on ollut lapsilähtöisyys ja lasten äänen esiin saaminen. Prosessin tavoite parlamentin perustamisesta on saavutettu, joka ei varsinaisesti ollut suurin tavoitteeni, sillä tiesin sen toteutuvan. Tavoitteellisia haasteita asetti enemmänkin omat näkökulmani lapsilähtöisyydestä sekä osallisuuden tasosta.

Koen, että toiminta oli lapsilähtöistä ja lapset huomioon ottavaa, sillä lapset saivat päivien aikana vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Lapset saivat viettää aikaa myös omalla tavallaan, tehden itselleen mieluisia asioita nuorisotilassa. Toiminnallisessa päivässä lapsille oli ohjattua toimintaa sekä myös vapaata aikaa. Lapset osallistuivat hyvin toiminnalliseen osioon ja tuottivat paljon aineistoa. Tärkeänä pidän myös sitä, että lasten parlamenttiin osallistuvat lapset harjaantuvat sosiaalisissa taidoissa ja itsensä ilmaisussa. He tutustuivat toisiin lapsiin ja nuorisovaltuuston jäseniin sekä heillä oli hauskaa että normaalista koulupäivästä poikkeavaa toimintaa. Tämä on itselleni hyvin palkitsevaa ja prosessin läpi viemisen kannalta arvokasta kirjoittamattomien tavoitteiden saavuttamista.

Lasten parlamenttiin valitut lapsiedustajat olivat hyvin innokkaita, mikä ei sinänsä tullut minulle yllätyksenä. Kuitenkin yllättävää oli, kuinka hyvin 21 eri-ikäisen oppilaan ryhmä toimi yhteistyössä ja huomioiden kaikki paikalla olleet.

Lapset ovat erilaisia ja kokevat osallisuuden eri tavalla erilaisissa tilanteissa. Yhteistä on kuitenkin se, että osallistumisen idea, mahdollisuus ottaa osaa, ymmärrettiin ja lasten parlamenttiin otettiin osaa. Osallisuus on vapaaehtoista, mutta toisaalta osallistumiseen osallistumiseen puolestaan tarvitaan aikuisten tukea, sillä osallistuminen on toimintaa tietyssä paikassa tiettyyn aikaan.

Lapsilta keräämäni palaute oli positiivista ja mukavaa luettavaa. Kaikki lapset olivat viihtyneet ja heillä oli ollut kivaa. Lapset kokivat, että yhteistyö oli sujunut hyvin ja että he olivat saaneet vaikuttaa sekä heidän mielipiteitään oli kuunneltu. Muutama palautealomakkeeseen oli erikseen kirjoitettu, miten hauskaa lasten parlamentissa on olla. Lapsilta saamani palaute oli rehellistä ja avointa, heidän ilonsa välittyi toiminnallisen osion aikana. Lasten palautteista ilmeni, että lasten kokemus uusien asioiden oppimisesta oli neutraali, lapset eivät ehkä tulleet ajatelleeksi kokouskäytänteitä jne. jotka uskon kuitenkin olleen suurelle osalle lapsista uusia oppeja.

Lasten parlamenttiin osallistuvat lapset tulevat saamaan parlamentin myötä arvokasta kokemusta, käytännön tietoa esimerkiksi poliittisista päätöksentekojärjestelmistä ja myös osallistumisen taitoja. Näitä he tulevat aikuisena tarvitsemaan ja käyttämään.

Suuri pettymys minulle oli, että Juvan kunnanvaltuutetuista kukaan ei tullut kutsusta huolimatta lasten parlamenttipäivän pöytäjalkapallo-turnaukseen, edes tutustumaan lapseen ja katsomaan, mistä oli kysymys. Tämä lienee kompastuskivi lasten osallisuuden lisäämisessä, muuallakin kuin Juvalla. Aikuiset päättäjät eivät näe lapsia tasavertaisina kuntalaisina, vaan pelkästään lapsina. Juvan lasten parlamentin lapsilla olisi paljon sanottavaa ja paljon asioita, joita tulisi ottaa huomioon päätöksiä tehdessä, mutta en usko, että kuntapoliitikkojen asenteet muuttuvat ihan pian.

Anderson (2011, 158) toteaa samaa Vammalan kunnasta ennen kunnan osallistumista osallisuushankkeeseen. Aikuiset päättävät, lapset ja nuoret jäävät sivusta seuraajan rooliin jo suunnitteluvaiheessa. Andersonin (2011, 159) mukaan tämä voi johtua siitä,

että aikuisten tulisi tehdä asioita, jotta nuoret kiinnostuisivat päätöksenteosta ja tulisivat mukaan omatoimisemmin. Osallisuuteen kasvetaan pienestä pitäen ja kunnan kaikissa hallintokunnissa lapset tulisi huomioida paremmin.

Jos asetelmaa peilataan osallisuuden portaat – malliin ja omiin asettamiini tavoitteisiin, ei Juvan lasten parlamentti vielä tällä hetkellä ainakaan yllä konsultaatio-osallisuuden tasolle. Toki ymmärrettävää on, että lasten parlamentti on juuri perustettu, mutta kunnallisen tason päättäjät eivät ole toistaiseksi vakuuttaneet, että olisivat millään muotoa kiinnostuneita viemään lasten osallisuutta edes konsultaatio – osallisuuden tasolle.

Fjöltin (1999, 10) mukaan osallisuuteen liittyy erilaisia piirteitä, jotka tukevat osallisuuden portaiden muodostumista. Osallisuuteen tarvitaan tietämystä, niin alueellista kuin yhteisen tietämyksen jakamista. Sitoutumista ja vastuunottoa, osallisuus on oma-kohtaista sitoutumista ja siitä nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun sekä vastuunottamista seurauksista. Osallisuus tarvitsee vaikutusvaltaa, joka on kykyä vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Kun mukaan on vahvasti kytketty kuntaorganisaatio, on paremmat mahdollisuudet taata osallisuus. Ideologia ja tapa toimia vaikuttavat paljon osallisuuteen. Uusien suunnittelutapojen löytäminen ja erilaisten näkökulmien vuoropuhelu edistää osallisuutta pienin askelin ja auttaa ongelmanratkaisussa. Toimijaryhmä ja sen taustaorganisaatio on iso osa osallisuutta, he tekevät sen. Tähän tarvitaan toimijaryhmää, mutta myös yhteistyötä kunnallisen päättäjätahon kanssa.

Jotta lasten parlamentti Juvalla saavuttaisi toivotun osallisuuden tason, tulisi siellä olla

- a. tietämystä asioista, niin lapsilla kuin aikuisilla. Alueelliset erot tulisi ottaa huomioon ja vahvistaa eri kylien välistä yhteistyötä ja huomioida alueelliset vahvuudet
- b. sitoutumista ja vastuunottoa, erityisesti lapsille tulisi tarjota mahdollisuus osallisuuteen, sitoutua omiin toimiin ja huomata niiden vaikutukset ja tarjota lapsille omalta osaltaan mahdollisuus kantaa vastuu seurauksista
- c. vaikutusvaltaa, jota lapsille tulisi tarjota tasavertaisuuden ja huomioimisen kautta, kunnan päättäjien taholta erityisesti
- d. Lasten ideologiaa ja lasten tapa toimia. Demokratia ei välttämättä toteudu, jos lapset integroidaan aikuisten raskaisiin poliittisiin rakenteisiin, vaan lasten tapa toimia tulisi huomioida ja kuunnella lasten luovia ideoita ja suunnitelmia

- e. toimijaryhmä ja taustaorganisaatio tarkoittaa tiiviimpää yhteistyötä lasten ja kunnassa toimivien aikuisten välillä. Parhaiten toimijaryhmä toimii, jos se saa tuen yhteistyötahoilta. Lapset tarvitsevat aikuisten tuen, mutta omanlaiseensa toimintaan, ei aikuisten malliin

Prosessia ajatellen olisi pitänyt olla tiiviimmin yhteydessä kouluihin, vaikka yhteistyö hyvää olikin. Koen, että puhumalla enemmän opettajien ja rehtoreiden kanssa olisin voinut syventää tietojani kouluista ja niiden valitsemista edustajista sekä saanut paremmin tietoa koulujen mahdollisista toiveista lasten parlamenttia koskien.

5.3 Jatkotutkimus- ja kehittämis ehdotukset

Jatkossa toivon, että hyvin alkuun saatu lasten parlamentti toiminta jatkaa samalla tiellä ja lapsilähtöisesti. Lasten parlamentti luonnollisesti elää sen mukaan, millaisia lapsia siihen jatkossa valikoituu. Lapsilla itsellään on myös vastuu ryhmästä ja sen keskinäisestä yhteistyöstä. Olisi mielenkiintoista nähdä ja kuulla, mikä Juvan lasten parlamentin tilanne on esimerkiksi viiden vuoden päästä, miten tilanne on kehittynyt ja onko lasten osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet parantuneet.

Lasten parlamentin toiminnan jatkoa ajatellen mietin, aiheuttavatko ikään liittyvät toimintamallit ja lasten ikähierarkiat hankaluuksia vai onko se parlamentin rikkaus?

Jotta lasten parlamentti toimii kunnassa parhaalla mahdollisella tavalla, tulee lasten parlamenttia tehdä tutuksi lapsille ja kouluille. Jatkossa lasten parlamentin kannattaa käydä tutustumassa kunnanvirastoon sekä tutustua paremmin kunnanvaltuustoon.

Uskon, että yhteistyö sujuu paremmin, kun ihmiset ovat tutumpia toisilleen. Tätä lisäksi myös se, jos valtuutetut kävisivät kouluissa esittäytymässä ja kertomassa työstään ja valtuustosta. Jatkossa kannattaa miettiä, olisiko kouluvierailuja mahdollista tehdä pitkän lukuvuotta ja voisiko lasten parlamentin jäsenet vieraila jokaisella ala-asteella, sillä kaikki eivät välttämättä ole käyneet kaikissa kyläkouluissa. Ymmärrettävästi tämä on pitkälti resurssi- ja vastuukysymys, kuka maksaa ja kuka kuljettaa, mutta mielestäni olisi suunnittelemisen arvoinen asia.

Alueellisen tasa-arvon toteutuminen on hyvin hankala seikka, mutta se vaikuttaa luonnollisesti myös Juvalla asuviin lapsiin. Alueet ovat eriarvoisia ja tätä hierarkiaa

voi olla vaikea muuttaa. Jotta demokratia toteutuu, olisivat alueelliset erot huomioitava, myös lasten parlamentissa.

Demokraattisessa systeemissä itsessään olisi myös kehittämisen varaa, sillä lapset ja nuoret eivät ole juurikaan kiinnostuneita politiikasta. Tämä johtunee siitä, että yhteiskunta ei ole pysynyt ajan sekä nuorten tuomien uusien arvojen mukana. Poliittisen järjestelmän avoimuus ei myöskään ole toimiva, sillä se ei ole avoin kuulemaan lapsia ja nuoria. (Madsen 1999, 136.)

Kunnan nettisivuja kannattaa myös käyttää jatkossa hyödyksi lasten parlamentin tunnettuuden lisäämisessä ja yhteistyön vahvistamisessa eri tahojen välillä.

Toivon, että lasten parlamentti saavuttaa tulevaisuudessa konsultaatio-osallisuuden tason ja ajan myötä korkeampia lasten osallisuuden tasoja. Edellä mainitut kehitysehdotukset vaikuttavat osallisuuden asteen kasvuun ja lasten parlamentin aseman vakiintumiseen.

Tulevaisuudessa lasten osallisuuden tasoa voidaan siis viedä korkeammalle. Kunnan tehtävä on huolehtia, että lapset tulevat kuulluiksi ja osallisiksi. Itselleni jäi kuitenkin epäselväksi tämän projektin osalta, millaista osallisuutta kunta lapsilta haluaa ja millaista yhteistyötä se lapsille haluaa tarjota? Tärkeintä kuitenkin on se, että lapset ja nuoret otetaan mukaan, sillä työ lasten ja nuorten kanssa ei ole vaikeaa ja suurta koneistoa vaativaa. Aikuisten on opittava olemaan lasten ja nuorten kanssa jatkuvalla, innovatiivisella matkalla osallisuuden tiellä.

LÄHTEET

Aaltonen, Kimmo (toim.) 2007. Nuorisolakiopas. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Aaltonen, Sanna, Kivijärvi, Antti, Peltola, Marja & Tolonen, Tarja 2011. Ystävydet. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (Toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112, 29-56.

Anderson, Jari 2007. Vammala- Lasten ja nuorten kunta? Lasten ja nuorten osallisuus päätöksenteossa. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 158-173.

Eskelinen, Juha & Kinnunen, Petri 2001. Lapsuuden loppu vai uusi lapsuus. Teoksessa Törrönen, Maritta (toim.) Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 10-19.

Fjölt, Anu 1999. Nuoret ympäristön kehittäjinä -Nuorten ääni-ryhmien menetelmäopas. Helsinki: Sisäasianministeriö. Osallisuushanke.

Gretschel, Anu, Laine, Sofia, Siivonen, Katriina, Peltola, Marja & Myllyniemi, Sami 2011. Toiminnan esteet. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (Toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112, 109-127.

Helavirta, Susanna 2011. Lapset hyvinvointitiedon tuottajina. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66827/978-951-44-8604-3.pdf?sequence=1>. Ei päivitystietoja. Luettu 8.10.2014.

Joensuu, Minna 2007. Millaista roolia lapselle tarjoavat kuntien lapsipoliittiset ohjelmat? Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 144-153.

Juvan kunnan hyvinvointikertomusraportti vuodelta 2013 ja suunnitelma vuodelle 2014. Word-asiakirja. <http://www.juva.fi/fi/juva-info/toimintaohjelmat-ja--suunnitelmat/> Luettu 29.8.2014

JJR-Juniorit. Joroisten, Juvan ja Rantasalmen kuntien lapsipoliittinen toimintaohjelma 2007. PDF-tiedosto. <http://www.juva.fi/files/file/Perhe-ja%20sosiaalipalvelut/Lapsipoliittinen%20toimintaohjelma.pdf> Ei päivitystietoja. Luettu 9.11.2014

Karlsson, Liisa 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkinnan ja toiminnan poluilla. Teoksessa Karlsson, Liisa & Karimäki, Reeli (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 17-63.

Kauppinen, Riitta, Sommers-Piironen, Johanna, Vainio, Johanna, Mäkelä, Päivi, Vilmilä, Fanny & Kataja, Elina 2005. Lapsen ääni- tarina minulta. Helsinki: Pelastakaa lapset Ry.

Kiilakoski, Tomi 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 8-20.

Kiilakoski, Tomi, Kivijärvi, Antti, Gretschel, Anu, Laine, Sofia & Merikivi, Jani 2011. Nuorten tilat. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (Toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112, 57-91.

Kiili, Johanna 2006. Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus ipanoiden osallistumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

Kiili, Johanna 2011. Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja sukupolvisuhteiden hallinta. Teoksessa Satka, Mirja, Alanen, Leena, Harrikari, Timo & Pekkarinen Elina (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino. 167-204.

Koskinen, Sanna 2007. Lähiympäristöön vaikuttavaa ympäristökasvatusta. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 131-141.

Kuntalaki 365/1995. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.10.2014.

Laine, Sofia, Gretschel, Anu, Siivonen, Katriina, Hirsjärvi, Irma & Myllyniemi, Sami 2011. Toiminnan motiivit. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (Toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112, 92-108.

Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi 2011. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunnan toimenpide-ehdotukset. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. PDF-dokumentti.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1082856&name=DLFE-15502.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 15.3.2015

Lapsi- ja nuorisopolitiikankehittämissuunnitelma 2012-2015. WWW-dokumentti.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>. Ei päivitystietoja. Luettu 19.10.2014.

Lastensuojelulaki 417/2007. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.10.2014.

Lerssi, Leena 2007. Kenen koulu, kenen terveys, kenen asia? Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 71-87.

Madsen, Monica 1999. Lasten äännet kuuluvuuden – Lasten mukaanotto paikalliseen päätöksentekoon. Helsinki: Sisäasianministeriö. Osallisuushanke.

Manninen, Jyri 2007. Oppilaiden osallisuus koulussa- oppilaskuntatoiminnan uusi tuleminen. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 119-128.

Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja 2011. Johdanto. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (Toim.) Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura julkaisuja 112, 5-11.

Niemi, Reetta 2007. Luokka, jossa saa ajatella. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura julkaisuja 77, 42-55.

Nuorisolaki 72/2006. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 22.10.2014.

Oranen, Mikko 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisesä. Helsinki: Ensi- ja turvakotienliitto. PDF-dokumentti. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1911491/mit%C3%A4+mielt%C3%A4%21+raporttiCS3.pdf> Ei päivitystietoja. Luettu 6.11.2014.

Punamäki, Marika & Manninen Paula 2011. Mulla on asiaa- ohjeita lasten hyvinvointitiedon hankintaan kunnassa. Mikkeli: Juvenia- Nuorisoalan osaamiskeskittymä, Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Rainio, Anna Pauliina 2012. Vastarinnasta osallisuuteen- toimijaksi juonellisessa leikkipedagogiikassa. Teoksessa Karlsson, Liisa & Karimäki, Reeli (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 107-139.

Törrönen, Maritta 2001. Eri-ikäiset ja – arvoiset lapset. Teoksessa Törrönen, Maritta (toim.) Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 58-84.

Vornanen, Riitta 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Törrönen, Maritta (toim.) Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 20-39.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. PDF-tiedosto. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 28.3.2015

Juvan lasten parlamentti 2014-2016

Mitä?

- Lasten parlamentin toiminta perustuu YK:n yleissopimukseen. Parlamentin toiminnalla taataan lapsille aito mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
- on lasten oma vaikutuskanava
- Saadaan lasten mielipiteet kuuluviin
- opettaa lapsille demokratia- ja vaikutustaitoja
- toiminta on osallistavaa ja lapsilähtöistä
- asioita käsitellään toiminnallisesti, lasten ikään sopivin tavoin

Kenelle?

- Jokaisesta Juvan ala-asteesta valitaan edustajat (5-6 koulua) / alkusyksy
- Lapsiparlamenttiin voi osallistua lapsi kaikilta luokilta (1-6 lk)
- Edustajat toimivat kaksi vuotta kerrallaan
- Valitaan kyläkouluilta kaksi-kolme edustajaa ja kukkokoulusta viisi (yhteensä 20 lasta)
- Lapset valitsevat edustajansa ”vaaleilla”

Miten?

- Toiminnallinen aloitus Lapsen oikeuksien päivänä 20.11.2014
- Valitut edustajat muodostavat parlamentin, jolle keksitään ihan oma nimi
- Lasten parlamentin käynnistämisessä apuna on Nuorisovaltuusto Ratas, josta valitaan pj ja sihteeri
- Ensimmäinen kokous on järjestäytymiskokous, jossa määritellään säännöt ja toimintaperiaatteet tms.
- Lapset päättävät kuinka monta kertaa vuodessa parlamentti kokoontuu (max. 2 krt/vuosi)
- Kaikki edustajat osallistuvat kokouksiin mahdollisuuksien mukaan
- Kokouksissa käytetään asiantuntijoita, jos tarpeen
- Miten parlamentin toiminta sijoittuu kunnalliseen organisaatioon (kuulemistilaisuudet)?

Toiminnallisia ideoita:

- Kuukauden tema ja mielipidekirjoitus temasta lehteen, nettiin tms.
- Millä tavoin saadaan lasten näköinen? Valokuvaus, taide, leikit ja pelit..
- Tarvitseeko kokoontumisen olla ”istunto”
- Mitä päätöksiä, käsiteltävää, mikä askarruttaa? Kouluruoka, puistot, kouluviihtyvyys...
- Lasten parlamentin jäsenille, nuorisovaltuustolle ja vanhempainyhdistyksille ja kunnanvaltuustolle yhteinen toiminnallinen ilta → leikin varjolla keskustelua asioista

Tervehdys!

Nimeni on Mari Koivunen ja opiskelen Mikkelin ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogiksi. Yhteyttä teihin otan siksi, että teen opinnäytetyöni yhteistyössä Juvan kunnan nuorisotoimen kanssa ja tarkoituksenamme on käynnistää Juvalla Lasten parlamentti-toiminta.

Lasten parlamentti olisi tarkoitus koota syksyllä niin, että lapsen oikeuksien päivänä 20.11.14 olisi meillä parlamentti pystyssä.

Jokaiselta kyläkoululta parlamenttiin tulisi valita 2-3 oppilasta, miltä tahansa luokalta. Kirkonkylän koululta oppilaita tulisi 5.

Parlamenttiin valitaan oppilaat vaaleilla, joten koulujen vastuulle jäisi vaalien järjestäminen. Kuka tahansa koulun oppilaista saa siis asettua ehdolle, tehdä oman vaalikampanjan sekä julisteen. Kukin koulu voi itse määrittää aikataulun vaaleille, riittää, kun meillä on tieto valituista jäsenistä marraskuun alkupuolella.

Olemme suunnitelleet Tarjan kanssa koulukierrosta, jossa tulisimme kouluille vierailemaan ja kertomaan asiasta lisää. Alla alustava aikataulu:

- Pe 10.10.   klo 9 Kuosmalan koulu
                  klo 11 Hatsolan koulu
                  klo 13 Kirkonkylä 1-4 lk
- Ma 13.10.   klo 9 Paatelan koulu
                  klo 12 Koikkalan koulu
- Pe 17.10.   klo 11 Vuoremaan koulu
                  klo 13 Kirkonkylän koulu 5-6 lk

Tässä vielä tarkemmin, mitä lasten parlamentti toiminta on ja miten se toimii.

Lasten parlamentti on lasten oma vaikutuskanava ja lasten mielipiteet saadaan kuuluviin. Lasten parlamentin toiminta perustuu YK:n yleissopimukseen, toiminnalla taataan lapsille aito mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, esim. leikkikenttien välineistö. Toiminta on osallistavaa ja lapsilähtöistä.

Aloitus on lapsen oikeuksien päivänä 20.11.14. Valitut edustajat muodostavat parlamentin, jolle keksivät nimen. Nuorisovaltuusto Ratas on lasten apuna toimintaa käynnistettäessä. Lasten parlamentin edustajat määrittelevät säännöt ja toimintaperiaatteet, parlamentti koostuu kaksi kertaa vuodessa. Kaikki edustajat osallistuvat kokouksiin mahdollisuuksien mukaan ja kokouksissa voidaan käyttää asiantuntijoita, mikäli se on tarpeen.

Tärkeää olisi saada parlamenttitoiminnasta lasten näköinen ja siksi tulen tiedustelemaan lasten ideoita esimerkiksi päätettävistä asioista myöhemmin syksyllä.

Aikataulumuutoksissa voitte olla yhteydessä Tarja Himaseen, pyrimme toteuttamaan toiveenne mahdollisuuksien mukaan.

Nähdään!

yhteistyöterveisin, Mari ja Tarja

Koulukierrokset, koulun oppilaiden ideoita, joihin haluavat vaikuttaa/ asioita, joita pitäisi parantaa

10.10.14 Kuosmala:

luokkaretki Hesaan

ilmaisutaito taas tunniksi

koulun kunnostus

perjantaina jälkiruokaa

kaikissa busseissa turvavyöt, jotka toimivat

enemmän liikkatunteja

tietokoneita

siivousrobotti

mäkiautoja

lisää puuta → puukässään

parkour-rata

liikuntasalin katto on liian matala

laskettelurinteeseen hyppyri

koulurakennuksen maalaus ja kunnostus

koululle lisää massii

syöksylaskurinne

formuloita ja formularata

tekonurmi jalkapallokentälle

laskettelurinne

mäkihyppytorni

latu

mato-onkia ja virveleitä

uusi kiipeilyteline

sulkapallokenttä

20 min välkkä

välipala

vapaa atk → vapaamuotoinen tunti tietokoneilla

kaksi uutta jalkapalloa

maaseutupäivä=

kaikkea kivaa tekemistä, esim. kojuja, leikkejä, esityksiä, kilpailuja

enemmän oikeita taidevälineitä kuvikseen

lampi
angry bird- puisto
autorata
isompi jalkapallokenttä
koulun kunnostus

10.10.14 Hatsola

Miksi kaikki hauska kielletään?
ruokavälkkä pidempi
enemmän harrastuksia
ulos riippumattoja
isommat koulun rajat
koulun viihtyvyys
cocacola-automaatti
ettei tarvitse käyttää pulpetteja
läksyjen tekemiseen
pitemmät välitunnit
kioskeja
lisää jäätelökioskeja
kiusaamiseen
koko koululle että saako tuoda eläimiä
ei saa heitellä lumipalloja toisten päälle
enemmän leikkitunteja
limppariautomaatti
karkkiautomaatti
enemmän liikuntaa
hedelmä automaatti
pidemmät välkät
keinari takaisin välitunneille (keinupallo)
enemmän pitsaa
läksyihin
lomaa enemmän
koulutunteihin
enemmän Stubbeja!

tunneilla puhelin käyttöön
lisää jätskikioskeja
isommat koulun rajat
lisää iltamia
kirjastoon lisää mangoja
valita elokuvat kinolle
Juvalla enemmän tapahtumia
lisää urheilulajeja → sähly, koripallo
tyttöjen pitää olla kiltimpiä
ei saa kiusata
saa leikkiä
sais pelata tunneilla
pitää olla kaikkien kaveri, ketään ei saa syrjiä
enemmän keinoja
saa pelata kännykällä välkällä
ylli
vähemmän läksyjä kaikille
Aino-ope takaisin
aina on tietsikka tunti
ruuan jälkeen saa sipsiä
ei saa roskata
karkkikauppa
poikien pitäisi olla kiltimpiä
parempi koulutie
ympäristöä pitää suojella
Juvalle huvipuisto
että kaikki otetaan mukaan
että kaikki tulee mukaan
kiusaaminen lopetetaan
vaihtoehtollinen kasvisruoka kouluun
harrastuksiin
kauppoihin
korukauppa
pitäisi tulla vaatekauppoja

ja kenkäkauppoja
uintia
poikien vaatekauppa
ei ole kaikkia harrastuksia mitä haluaisin
ei ole kosmetiikkaa
lelukauppa
eläinkauppa
eläimet olisi kivoja
isommat leikkipuistot
luonto olisi kiva
kaikki olisi kavereita

13.10.14 Koikkala

enemmän pelejä liikuntatunneilla
uusi sohva koululle
lisää pehmoleluja koululle
sähkökello koululle
enemmän teemaitoja
enemmän liikuntatunteja
uskonto pois koulusta
perjantaisin vähemmän läksyjä
perjantaisin pitemmät välitunnit
musiikkitunnit pois
enemmän jälkiruokaa
vappujuhlat
vähemmän läksyjä
teatteria
leipomista kouluille
ruokajonossa järjestäjät ensin
perjantaina ei ollenkaan läksyjä
liikuntaa 4 tuntia viikossa

14.10.14 Paatela

karuselli, uusi keinu

uima-allas
liukumäki, uusi kiipeilyteline
musiikkitapahtuma
uusi lentopalloverkko
keinulauta
liukumäki
koripallokoreja, koripalloja enemmän
lelukotka
uus jalkapallo
puumaja
sulkapallovälineet
piikkipalloja
koko juvan jalkapallotapahtuma
trampoliini
kuplahalli
leikkimökki
karuselli
enemmän liikuntatunteja
polkuautot
jokaiselle kyläkoululle ja jokaiselle luokalle oma tabletti
trampoliini
liukumäki
isompi sali ja isompi leikkialue
pallopumppu
puutarha
koripalloja
cheek ja robin koululle
liikkaa enemmän
pitemmät välitunnit
juhlat
matikkaa vähemmän
koulun pihan levennys
liikuntaa enemmän
vähemmän koulupäiviä

vaijerilasku
norsupallo-ottelu
luokkien siivous
piikkipalloja
liukumäki
paremmat rengaskeinut
toinen koripallokori
naamiaiasasuja
paremmat rummut
salin laajennus
polkuautoja
keinulauta, karuselli
enemmän ilmaisutaitoa
pitemmät välkät
enemmän leikkipuistoja
parannetaan koulujen leikkikenttiä
enemmän lapsille suunnattuja tapahtumia esim. urheilu, musiikki
seikkailuratoja puihin
iso liukumäki, polkuautoja
sählytavaroita
enemmän jälkiruokia
liukumäki
pehmopäivä
lukupäivä
lisää liikkaa ja musaa
enemmän kässätunteja
kirjoituspäivä
enemmän kuvistunteja
mönkijöitä ja traktori
tietokone kouluun
pelipäivä
polkuautoja ja polkutraktori, missä peräaura
limpparia
puhelimet mukaan

hiekkaleluja
lisää keinoja
kiipeilytelineet
liukumäki
limusiinillä uimahalliin

17.10.14 Vuorenmaa

välitunti sisällä
välituntitarvikkeet
kouluruokailu → hedelmiä mukaan
lisää juhlia
enemmän kuvista
piirustuskerho
päiväunet kouluun
jos on kylmä, lyhyt välitunti
herkkujuhlat
lisää oppilaita
enemmän leikkitunteja
enemmän sisäliikkaa
tietokone
naamiaiset
lisää tietokonepelejä
tietokonepeleistä opetusta
uusi lentopallojoukkue kaiken ikäisille
leikkimielisiä urheilutapahtumia
kirpputorit/tavaranvaihtopäivät n. kuukausittain
valokuvauskilpailu, leivontakilpailu, laulukilpailu
lukupiiri ikäryhmittäin
kädentaidot (tapahtumat, pajat, kilpailut)
lemmikinäyttely
naamiaiset teemalla
halutaan vaikuttaa pihavälineisiin
kouluruoka
kiipeilyverkko, liukumäki, karuselli

Tervehdys!

Lasten oikeuksien tapahtumapäivä 20.11. 14 lähestyy, toivotamme koulujenne valitut edustajat lämpimästi tervetulleiksi viettämään iloista päivää lasten oikeuksien ja parlamenttityön parissa!

Tässä tiedoksenne päivän aikataulua ja ohjelmaa:

9.00 Päivä alkaa Sampolasta, johon lapset kokoontuvat. Aamupalaa tarjolla.

9.45 Osallistavaa toimintaa lapsille

11.15 Lounas

12.00 Lasten parlamentin virallinen kokous

13.00 Turnaus alkaa ja lopetellaan 15.00

Muut paitsi Paatelan koulun edustajat voivat käyttää kirkolle tulemiseen koulun ohi kulkevia koulubusseja ja siirtyä linja-autoasemalta Sampolaan yläkerran nuorisotiloille saavuttuaan kirkolle. Paatelan koulu voi sopia kuljetuksesta koulutaksin kanssa ja pyytää erillisen laskun siitä.

Mikäli teillä on kysyttävää, kuljetuksista tai muusta, kääntykää puoleemme!

Toivoisimme, että saisimme koulujen edustajien tiedot mahdollisimman pian ja lisäksi tiedon mahdollisista allergioista esim. ruokailuja ajatellen. Mahdolliset allergiat ruokailuista tulee ilmoittaa ma 17.11. mennessä osoitteeseen paivi.tiainen@jarvisaimaanpalvelut.fi ja tarja.himanen@juva.fi

Edustajille voisi vinkata, että tulemme liikkumaan sisällä, joten mukavat, liikunnalliset varusteet mukaan!

Yhteistyöterveisin,

Tarja ja Mari

Lasten oikeuksien tapahtumapäivä

20.11.14

Lasten parlamenttipäivän aikataulu ja ohjelma:

- 9.00 Päivä alkaa Sampolasta, johon lapset kokoontuvat. Aamupala tarjolla.
- 9.45 Osallistavaa toimintaa lapsille
- 11.15 Lounas
- 12.00 Lasten parlamentin virallinen kokous

Kokouksen esityslista

- 1 § Kokouksen avaaminen
- 2 § Lasten parlamentin perustaminen
- 3 § Lasten parlamentin osallistujien nimeäminen
- 4 § Päätös lasten parlamentin nimestä ja logosta
- 5 § Lasten toiveet parlamentin toiminnalle
- 6 § Millaiset toimintaperiaatteet parlamentille luodaan?
- 7 § Miten parlamentti kokoontuu ja seuraavasta kokoontumisesta päättäminen (mahdollinen kokoontuminen vko 12)

- 13.00 Tankofutisturnaus alkaa

Lasten osalta päivä lopetellaan noin klo 14.30, jotta lapset ehditään saattamaan kotiin lähteviin kyyteihin.

Tervehdys!

5.11.14

Lasten oikeuksien päivänä 20.11.2014 järjestämme teemapäivän, jolloin Juvan Lasten parlamentti kokoontuu ensimmäisen kerran.

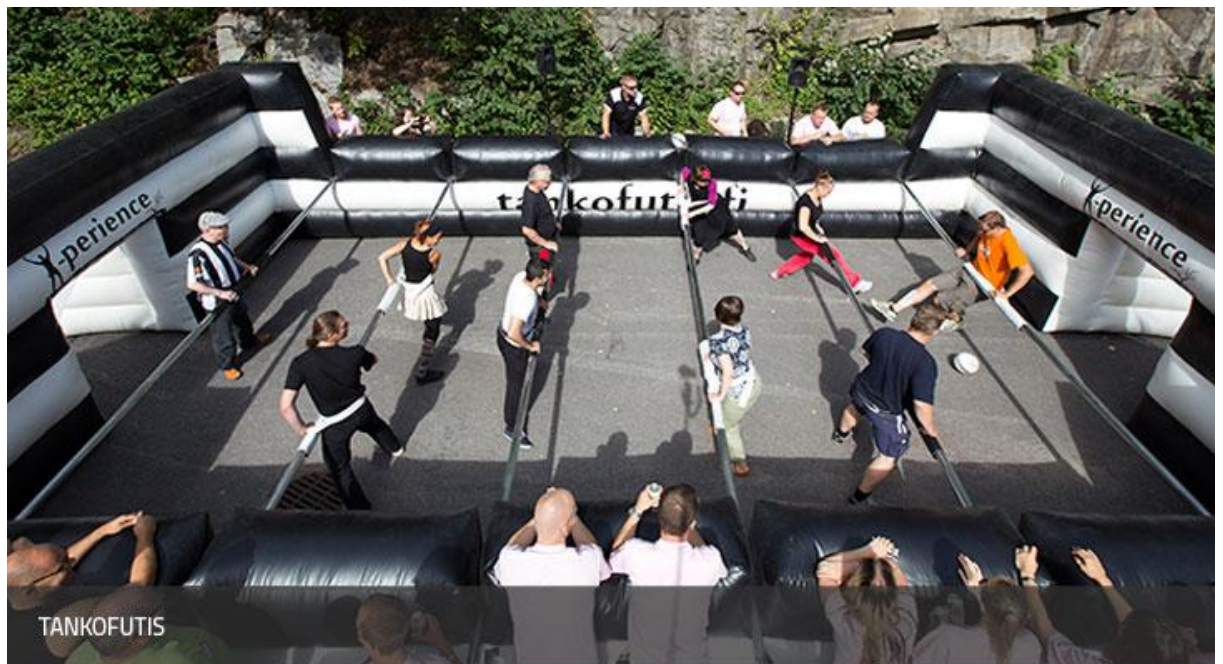
Haastamme teidät valtuutetut leikkimieliseen tankofutis- turnaukseen, joka järjestetään tuolloin 20.11.14 klo 13 alkaen koulukeskuksen liikuntasalissa. Joukkueeseen tarvitaan vähintään viisi pelaajaa, seitsemän pelaajaa olisi ihanteellinen määrä. Turnauksessa pelaavat valtuutettujen joukkueen lisäksi Lasten parlamentin joukkue, nuorisovaltuusto Rataan joukkue sekä nuorisohjaajien joukkue.

Lämpimästi tervetuloa!

Tarvittaessa lisätietoja asiasta antaa Tarja Himanen.

Yhteistyöterveisin,

Tarja Himanen ja Mari Koivunen

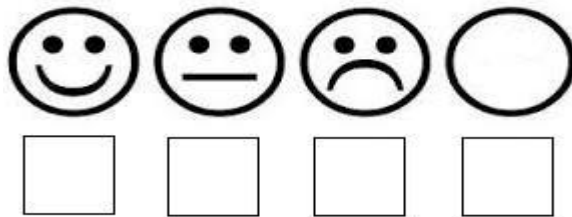
Arviointilomake

19.3.15

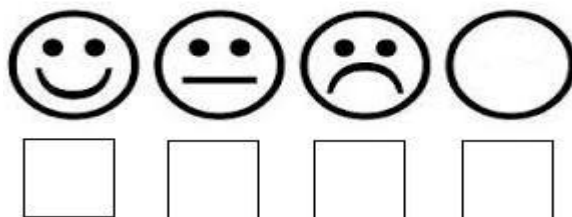
Hei lasten parlamentin jäsen!

Haluaisin saada palautetta sinulta lasten parlamentista ja toivon, että vastaat alla oleviin kysymyksiin. Vastaaminen tapahtuu niin, että laitat rastin sopivan hymynaaman alla olevaan ruutuun, esimerkiksi kysyttäessä onko sinulla ollut kivaa lasten parlamentin tapahtumapäivissä? Jos sinulla on ollut kivaa, laita rasti hymyilevän hymiön alle, jos ei ole, laita rasti surullisen hymiön alle, jos et osaa sanoa, laita rasti suorasisen hymiön alle. Vaihtoehtona on myös piirtää oma hymiön kuhunkin kysymykseen, tyhjä ympyrä on sitä varten. ☺

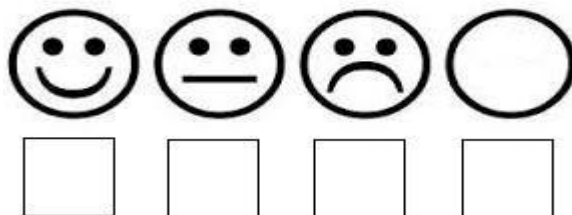
1. Onko sinulla ollut kivaa lasten parlamentin tapahtumapäivissä?

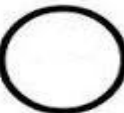
2. Onko yhteistyö sujunut lasten parlamentissa?

3. Koetko, että olet saanut vaikuttaa lasten parlamentissa?

4. Koetko, että mielipiteesi on otettu huomioon lasten parlamentissa?

			
☐	☐	☐	☐

5. Oletko oppinut jotakin uutta lasten parlamentissa?

			
☐	☐	☐	☐

6. Onko lasten parlamenttiryhmässä ollut hyvä yhteishenki?

			
☐	☐	☐	☐

Tähän paperin loppuun voit vapaasti kirjoittaa tai piirtää jotain.

Kiitos vastauksistasi! ☺